

MAGYAR IPARMŰVÉS ZET

HUNGARIAN APPLIED ARTS

2026 | 1

VÁLASZD NÁD UDV ART

NÁDUDVARI NÉPI KÉZMŰVES
SZAKGIMNÁZIUM ÉS KOLLÉGIUM

www.nadudvariszakiskola.hu

A 33 éve működő kézműves középiskola lehetőséget nyújt a szerves magyar műveltség megismerése mellett egy választott népi kézműves szakma tanulására 3 vagy 2 év alatt. A szakmai képzés után 2 év alatt felkészülhetsz az érettségire. Érettségi vagy egyetemi képzés után is várunk.

25 éves korig ingyenes nappali képzés és kényelmes kollégium

• NEMZKÉSZÍTŐ • NÉPI BŐRMŰVES • FAZEKAS • TAKÁCS
• SZÖNYEGSZÖVŐ • FAMŰVES, FAJÁTÉKKÉSZÍTŐ mesterség

Művészeti szakközépiskolai képzésben hagyományos magyar kézműves mesterségeket oktatunk a XXI. század igényeinek megfelelően családias, kis létszámú közösségben

Tartalom

■ Horváth Hilda: A Gottermayer-galaxis Jókai könyvkötője a Ráth György-villában	2
■ Simonyi István: Határtalan design Tervezőművészek seregszemléje a Kiscelli Múzeumban	7
■ Szigeti Szilvia: Határtalan design – Reflexiók Összművészet jegyében a Vienna Design Week 2025	12
■ Vetró Mihály: Nemez – Viselkedést meghatározó viseletek Nemez – A világteremtő kelme <i>Szabadegyetem</i> nyolcadik előadása	16
■ Keppel Márton: Szálon kívül, szálon belül Kneisz Eszter kárpitművész kiállítása az Óbudai Társaskör Pincegalériájában	20
■ Molnár Eszter: A IV. Fiber Art Biennálé Spoleto-ban Szálművészeti seregszemle Olaszországban	24
■ Feledy Balázs: Aki szövessel fest és fonallal rajzol Székely Judit textilművész kiállítása a Semmelweis Szalonban	28
■ Cebula Anna: Múltunkban a jelenünk A XVIII. Nemzetközi Textilművészeti Triennálé Lengyelországban	32
■ Novák Piroska: Kortárs ékszerpanoráma Válogatás a Nemzetközi Kerámia Stúdió gyűjteményéből a Szombathelyi Képtárban	36
■ Simonyi István: Kortárs ékszerpanoráma Szemezgetés a 2025. évi őszi kínálatból	40
■ Urbán Ágnes: Helyzetjelentés A 37. Őszi Kerámia Tárlat az MKISZ Galériájában	45
■ Bakonyvári M. Ágnes: Fémcsipkék B. Laborcz Flóra ötvösművész alkotói világa	48
■ Gábor Vica: Dialógus a kortárs ékszerművészetről III. Nemzetközi perspektívák: Iris Hummer	52

Címlapon: *Kneisz Eszter:* Hagyaték, avagy a múlt darabjai; szállkijágyásos gobelin; gyapjú, pamut; 65x77 cm; 2024 (Fotó: *Kozsubarov Ognjan*)
Hátsó borítón: *Bartha István:* Váza; 1300 °C-on égetett, kristálymázás, korongozott porcelán; m: 28 cm; 2025
(Forrás: *Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetsége*)

A Gottermayer-galaxis

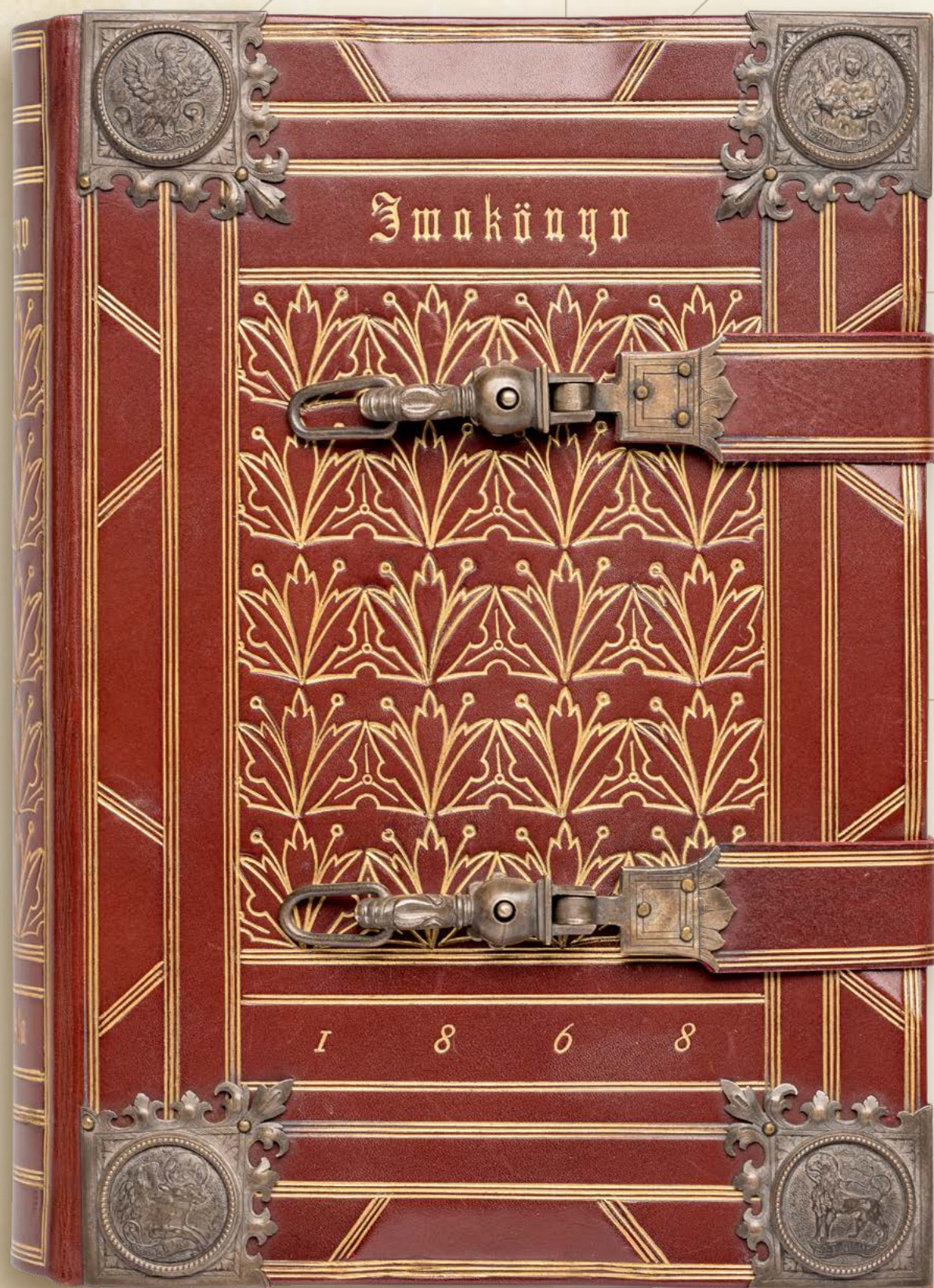
A *Gottermayer-galaxis. Jókai könyvkötője* című időszaki kiállítás 2025. július 19-től 2026. január 11-ig volt látható az Iparművészeti Múzeum jelenleg egyetlen nyitva tartó, kiállítóhelyként működő intézményében, a Ráth György-villában. Gottermayer Nándor könyvkötő alig ismert életműve számos újdonsággal szolgált, ráadásul egy olyan területet, a nyomtatott könyv és könyvkötés birodalmát bemutatva, amelyet digitális világunkban a megsemmisülés veszélye fenyeget. Az irodalomhoz és a könyvekhez kapcsolódó témák kapcsán mindig nagy kihívást jelent, hogyan lehet élvezhetővé tenni, a látogatókhoz közel hozni ezeket a cseppet sem látványos, közönségbarátnak nem nevezhető témákat. Mindennek a nehézségét fokozta, hogy a teljes életművet a Ráth György-villa időszaki kiállításokra rendelkezésre álló, két, viszonylag kis termében kellett megvalósítani. Az eredmény azonban minden várakozást felülmúlt a rendkívül gondosan válogatott tárgyak, valamint a téma sokoldalú, komplex megközelítése miatt. A nyitófal kérdésfelvetése rögtön felcigázta a látogató érdeklődését: miért éppen *Gottermayer-galaxis* a kiállítás címe? Ugyanis a könyvkötő életműve egy külön univerzum. A tárlat bár kapcsolódott a Jókai Mór-emlékévhöz, nem az írófejedelem műveire, hanem a polihisztor Jókai könyveinek kötésére, azok „külcsínére”, legfőképpen pedig a könyvkötő mesterre, a mesterségre és a Gottermayer-cégre fókuszált. Gottermayer készítette Jókai félévszázados írói jubileumára a Révai Kiadónál megjelent százkötetes összkiadás barna, illetve vörös vászonkötését, és ez az arculat széles körben ismertté és elismertté vált.

Gottermayer élete igazi self-made történet – a méltóságos asztalos Thék Endre, az üvegfestő és mozaikkészítő Róth Miksa, vagy éppen a vasiparos Jungfer Gyula sikertörténetéhez hasonló. A kiállítás nagy lépést tett afelé, hogy Gottermayer életművét

is ebbe a sorba illeszthessük. A kiegyezés utáni korszak felvirágzó gazdasága és liberalizmusa némiképp lehetővé tette a társadalmi mobilizációt és az egyéni felemelkedést – igaz, csak az igazán tehetséges szakemberek számára. A kiállítás több korszakra tagolva tárgyalta Gottermayer életét, bemutatva a kezdetektől a sikereig, majd haláláig, végül a céh utóéletét is felidézve. Gottermayer végigjárta a céhek által megkövetelt szakmai utat, az inaskodástól a tapasztalatszerző vándorévekig és a mesterré válásig. Az első közös műhely után, amit Halfer Józseffel együtt alapított, a komolyabb megbízásoknak köszönhetően önállósodott, majd vállalkozását igazi üzemmé fejlesztette. A cég valójában egy emberhez, Nándor életéhez kötődött. Utolsó éveiben azonban a trianoni békeszerződés utáni Magyarországon a gazdasági lehetőségek már kezdtek beszűkülni, és családjában sem akadt követője.

Gottermayer fénykorában aktívan részt vett a nagy tárlatokon, és rendre elismeréseket aratott a külföldi kiállításokon. A *Gottermayer-galaxis* kiállítás rendezése során kitűnő ötlet volt, hogy még ha érmei és kitüntetései ma már nem is hozzáférhetők, azok múzeumi példányait külön vitrinben mutatták be.

A kiállítás önálló egységet szentelt Gottermayer egyik jelentős korai vállalkozásának, amely a Jókai-emlékévben külön aktualitással bírt. Jókai volt ugyanis a Rudolf trónörökös kezdeményezésére készült, *Az Osztrák-Magyar Monarchia írásban és*

képben című átfogó kiadvány Magyarországot tárgyaló köteteinek szerkesztőbizottsági elnöke. Magyar művészek készítették az illusztrációkat, melyek egy része az Iparművészeti Múzeum Adattárában található. Közöttük van Roskovic Ignác is, akinek a nevét az érdeklődők az utóbbi években a budavári Szent István-terem rekonstrukciója révén szélesebb körben megismerhették, ugyanis az ő festményei nyomán készültek a terem nagy méretű kerámiaképei, az egész alakos királyképek. (A festőművész monográfiája: Terdik Szilveszter, Nyíregyháza, 2022.) A trónörökös vállalkozásának Magyarországgal foglalkozó kötetei magyar illusztrátorok, magyar fametsző (Morelli Gusztáv) és könyvkötő közös produktumai voltak, ugyanis a füzetes kiadványokhoz Gottermayer készítette a kiadótól megrendelhető bekötési táblákat. Így a korabeli iparfejlesztés egyik fő törekvése valósulhatott meg, mivel hazai mesterek és cégek kaptak lehetőséget a magyar piacot uraló külföldi versenytársakkal szemben.

A Gottermayer-cég fejlődésének folyamatát a kiállítás nemcsak a művészi igényű kötetek bemutatásával és a széles körű megbízásokkal dokumentálta, hanem a laikusok számára is érthetővé tette azokat a szakmai fogásokat, technikai eljárásokat, valamint a különféle eszközök és gépek beszerzését és alkalmazását, amelyekkel Gottermayer bővítette a céget. Mindezek együtt tették lehetővé a fejlődést és a piaci versenyképességet. Eljutott például az arany és színes nyomásig, a saját klisék készítéséig, ami nemcsak saját üzeme, hanem a magyar könyvkötés számára is nagy lépést jelentett, mert így önálló-sodhatott a külföldi klisékészítőktől.

Az immár széles körben értékesített, igényes kiadói kötetek stílusbeli változását külön tárlóban tanulmányozhattuk, a historizálótól a szecesszióig. Gondosan válogatott könyvek szemléltették ezt a

folyamatot. A rendezést dicséri, hogy minden kötet egymásra „rímelt”, egymással harmonizált. Ez az átgondoltság és gondosság a kiállítás minden részére jellemző volt.

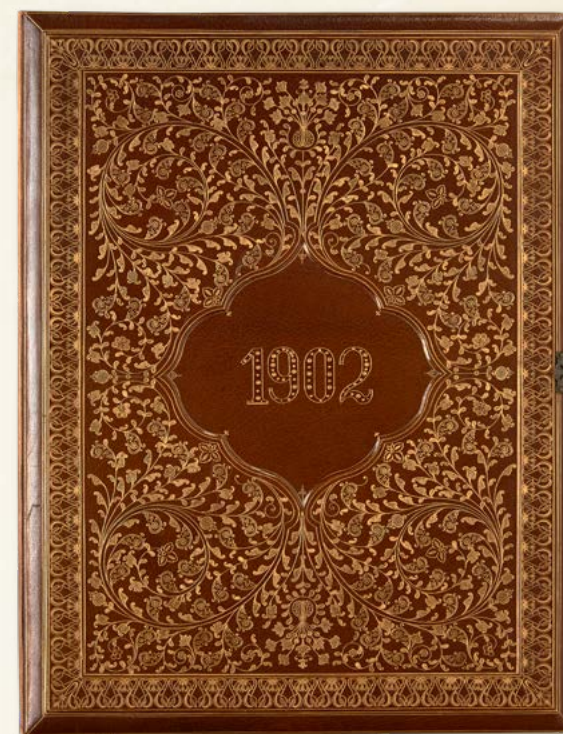
A kiadói kötetek, a nagy sorozatok helyet kaptak a polgári, értelmiségi otthonokban, a szalonokban. Kézbe illeszkedő, kisebb méretük okán a hölgy olvasók körében szintén népszerűek lettek. Változatos díszítésük és színviláguk révén az enteriőrök díszévé válhattak, ahogy a korábbi korszakokban az egyedi, mives bőrkötésű könyvek meghatározták egy-egy nagyobb magánkönyvtár vagy dolgozószoba hangulatát.

Az első terem közepén kiemelten – az Iparművészeti Múzeum régi, úgynevezett angol vitrinében – a legszebb könyvek kaptak helyet, és mintegy a piramis csúcsán igazi kuriózumot láthattunk: egy ikerkötést, amely szakmai bravúrnak számított, és éppen Jókai Mór egyik művét öleli körül. A két kötetet közös könyvtábla fogja össze.

„Gottermayer sikerességének kulcsa sokoldalúságában rejlett.”

Mind a technikai megoldásokban, mind a megfelelő anyagok és színek kiválasztásában, mind pedig a hajdani vagy éppen kortárs díszítmények alkalmazásában otthonosan mozgott, és minden részletre, minden elemre odafigyelt. A vászon- és bőrkötés mellett a pergamenkötések még több szakmai kihívást jelentettek, amelyeket festett, aranyozott bőr-rátétek és díszes motívumokkal ékesített metszések tettek látványossá. E precíz munkát követelő, igényes darabokból testvérpéldányt készítettek, kifejezetten kiállításokhoz.

Számos igen fontos információ, sőt újabb, az esemény előkészítése során felderített kutatási eredmény tette a kiállítást még értékesebbé és érdekesebbé. Ez nemcsak a szűken vett könyvkötőmesterségre, hanem olykor például irodalomtörténeti mozzanatokra is kiterjedt, különösen, ha egy kötés tükrözte az irodalmi mű tartalmát. Az elsődlegesek azonban az újabb könyvkötéstörténeti kutatási eredmények voltak. Láthattunk példát arra, hogy Gottermayer különböző könyveknél alkalmazta ugyanazt a klisé-t. Nyomon követhettük, honnan merítette szalagos, fonatos díszítményű kötéseit

letét. Gottermayer Ilona fém sarokveretekkel, kacsokkal ékesített, aranyozott bőrkötésű imakönyve pedig régi kódexeket, középkori könyvkötéseket idézett.

Gottermayer igényes bőrkötéseket készített Ráth Györgynek, az Iparművészeti Múzeum első főigazgatójának, a neves műgyűjtőnek és a kiállításnak helyet adó villa egykori tulajdonosának. Ráth 1882-ben nagyszabású könyvkiállítást szervezett magán- és közgyűjtemények anyagából. Az Iparművészeti Társulat későbbi elnöke 1886-ban a szervezet bőr-, papír- és szövőipari szakosztálya élén állt, és a Rudolf trónörökös által kezdeményezett, már említett kiadvány díszkötésére kiírt pályázat zsűrijének elnöke volt. Neves könyvtárát még életében, 1895-ben a Magyar Tudományos Akadémiának ajándékozta. Az MTA Kézirattára és a Régi Könyvek Gyűjteménye azóta is külön gyűjteményként őrzi a köteteket, amelyek közül néhány visszakerült a villába a kiállítás kapcsán. Az igényes, aranyozott bőrkötések mellett kiemelkedik az a pergamenkötés, amelynek tervezőjeként Hollós Károlyt sikerült azonosítani a kiállítás előkészületei során. A remekmű felületét szalagfonatok tagolják, amelyeknek színes bőr-rátétekből kialakított, stilizált virágékítményeit aranyozott kontúrok és indák ölelik körül.

Ráth egyik kötete kinyitva szerepelt az előzők miatt. A papírmárványozás sokszínűvé varázsolta a könyvtáblák belső oldalait. Bár Gottermayer hasz-

nálhatta Halfer József (első műhelyének alapítótársa) márványozott lapjait, ő is alkalmazott papírmárványozásra szakosodott munkatársat, Kovács Györgyöt, akinek bravúros munkáit kortársai is elismerték.

Gottermayer műhelyében azonban nem csak könyvkötések készültek. A kiállítás első termének egyik falán képkereteket láthattunk, melyek közül kettő Hirsch Nelli illusztrációjának felhasználásával készült. Megismerhettük a Székely Bertalan tanítványaként ismert, elsősorban illusztrációkkal foglalkozó hölgy életrajzát, valamint a mára már elfeledett Boros Rudolf rajztanár és festőművész életét, akinek a magyar szecesszió két kötetes mesterdarabját köszönhetjük, természetesen Gottermayer közreműködésével, mivel a mester valósította meg terveit a bőr-rátét- és intarziatechnika kombinálásával. A borostyánlevelekkel díszített egyik kötés az Iparművészeti Múzeum gyűjteményének ikonikus darabja, mely számos kiállításon szerepelt. 1986-ban a Magyar Nemzeti Galériában rendezett *Lélek és forma* című kiállítás katalógusának borítóját díszítette.

A második terembe a látogató már akkor bekívánkozhatott, amikor bekukkantott a kiállítóterbe, mert a bejárati ajtóval szemben egy 20. század eleji könyvkötőműhelyt láthattunk. Egy életnagyságú illusztráció munka közben ábrázolta a könyvkötő mestert, míg a kép előtt a legkülönfélébb szerszámok idézték meg a múltat. A műhely legtöbb eszköze az MKE Képző- és Iparművészeti Szakgimnáziumának egykori, Jaschik Álmos által alapított tanműhelyéből származott, kiegészítve az Iparművészeti Múzeum és magángyűjtők tárgyival. A látogatók azonban nemcsak a kézi könyvkötés eszközeivel ismerkedhettek meg, hanem annak folyamatával is, melyet filmen is végigkövethettek.

A valódi üzemmé válás folyamatát több dokumentum és egy aranyozógép kis méretű modellje szemléltette a Gottermayer-műhelyből. Gottermayer ugyanis a versenytársakat megelőzve kezdett gépesítésbe, és így sikerült a megnövekedett igényeket folyamatosan kielégítenie. Fejlesztéseit az 1880-as években elindította, és a 20. század elejére már több géppel rendelkezett. Immár beköszöntött egy másik korszak: a tömegtermelés időszaka. Gottermayer 1911 és 1913 között két budapesti ingatlan egyesítésével (Királyi Pál utca 5–7.) bővítette üzemét, ahol a családja is élt. Korabeli tervrajzok és egy cégjelzéssel ellátott levélpapír dokumentálta az épület átalakítását és a ház jellegzetességeit. A cég azonban üzemmé válása ellenére is megőrizte patriarchális jellegét. Rövid kitekintés erejéig megismerhettük az egykori üzem munkásainak, alkalmazottainak életét; megtudhattuk, kik voltak a „gottermayeristák”. A *Munkások és művészek* című rész bepillantást nyújtott abba az időszakba, amikor az Iparművészeti Múzeum vezetősége és a Magyar

Iparművészeti Társulat, valamint a *Magyar Iparművészet* közös erővel lépett fel a magyar iparfejlesztés érdekében. A társulatot különböző alosztályok alkották, amelyek többek között különféle pályázatokat írtak ki a kor művészei és mesterei számára. A zsűriben Gottermayer a szakmai, mesterségbeli szempontokat képviselte. A könyvkötések mives tervezésében kiemelkedő szerepet játszott a sokoldalú grafikus, Helbing Ferenc. Az Iparművészeti Múzeum Adattárába került alkalmazott grafikái szemléltetik tevékenységét és bemutatják alkotómunkájának folyamatát.

A kiállításon olyan publikálatlan és vélhetően csak ritkán bemutatható művek is helyet kaptak, amelyek nem közvetlenül köthetők Gottermayerhez, csak mesterségéhez. Többek között a könyvkötő munka közben ábrázoló festmény és zseboratok – az utóbbi ábrázolást a kurátor azonosította.

A kiállítás megvalósítását több intézmény segítette, de elsősorban az Iparművészeti Múzeum gyűjteményére épült. Gottermayer életművének csupán a töredéke maradt fenn. Gottermayer Ilona 1951-ben az Iparművészeti Múzeumban letétbe helyezte a muzeális értékű darabokat, majd 1954-ben a 13. számú rendelet értelmében arra kötelezték, hogy öt esztendőre kössön szerződést az intézménnyel a tárgyak kötelező múzeumi megőrzése céljából – így maradtak fent a fő művek.

Minden elismerés megilleti a kiállítás kurátorát, Darabos Edit főrestaurátort. Remek ízléssel, arányérzékkel és mindenre kiterjedő figyelemmel állította össze a koncepciózus és rendkívül informatív kiállítást. Kutatásainak eredményei és persze maga Gottermayer is megérdemelné, hogy mindez ne tűnjön el nyomtalanul, kiadvány nélkül.

Fotók: 1–2. Gottermayer Ilona számára készült kötés; Mágory Endre (szerk.): Imakönyv keresztény katolikusok használatára; Ráth Mór, Pest, 1868; papír, bőr, selyemszövet, sárgaréz, kézi aranyozás, aranyozott, poncolt metszés; MNMKK Iparművészeti Múzeum (Fotók: Urbán Jonatán Máté) | **3.** Kiállítási enteriőr (Fotó: Szalontai Zoltán) | **4.** Kiállítási mintadarab az 1902-es torinói iparművészeti kiállításról; bőr, kézi aranyozás, selyemszövet, karton; MNMKK Iparművészeti Múzeum (Fotó: Urbán Jonatán Máté) | **5.** Kiállítási enteriőr (Fotó: Szalontai Zoltán) | **6.** Angyal Dávid: Magyarország története II. Mátyástól III. Ferdinánd haláláig; Athenaeum, Budapest, 1898; papír, pergamen, kézi festés, aranyozott metszés; MNMKK Iparművészeti Múzeum (Fotó: Bényi Andrea)

Határtalan design

Huszonegyedik évébe lépett Szigeti Szilvia textiltervező és Radnóti Tamás belsőépítész közös „gyermeke”, a Határtalan design fesztivál. A dizájn fogalma mára összeolvadt a képzőművészettel és a társművészetekkel, hiszen a kurátorok is érzékelik és élvezik azt az összművészeti tobzódást, amely a legmodernebb kutatások és a legújabb technológiák innovatív alkalmazásával születik meg.

21 év
18 ország
180 alkotó

A Kiscelli Múzeum apszisában körben textilek sorakoztak, amelyek ékszeres vitrineket öveztek. Idén Lengyelország és Hollandia voltak a kiemelt vendégek, de ízig-vérig érvényesült a címben szereplő határtalanság fogalma, mert bár az egyetemek és műhelyek fizikailag helyhez kötöttek, a tanárok és a hallgatók munkássága vagy a kiállított projektek többnyire nemzetközi érdekeltségűek.

A bejárati apszisztér textiljei a *CentriFUGA* című zenei projekt részeként készültek nyolc kortárs zeneszerző művei nyomán digitális nyomtatással. A húsz kiemelkedő hazai textilművész az egyénenként választott zeneműveket számítógépes prog-

ram segítségével részint látvánnyá transzformálta, részint vizuálisan reflektált rájuk egyenformátumú, ám színpompás textileken.

Az ékszereket tekintve rendkívül változatos munkákat láthattunk. A cseh Michaela Antalová gyűrűiből 7-9 cm magas, ágas-bogas drótelemelek sarjadtak, mintha növényekként hajtottak volna ki. A norvég Mitra Shamlo feketére festett gyűrűjén életnagyságú fém madárka ült, míg honfitársa, Jenny Valeria Sparre *Furu* kávéscsészéi zománczott rézből készültek. Az ép csésze megtévesztően a porcelán látszatát keltette, míg a másik átlóve díszelgett, talán a háborúra utalva. Vajon tudta, hogy

ezzel a geggel Erős Ágost szász választófejedelem híres drezdai kincstárának teáskészletére utal, amelyet az udvari ötvösök a porcelán imitálásával készítettek el a kínai porcelánra vágó fejedelemnek a barokk korban? Ugyancsak művészi geg az osztrák Deborah Schultheis nyakéke, amelyből feliratos papírtekercsek gördültek le különböző irányokba sajátos személyes „képütségként”. Kontrasztként értelmezhetők a pécsi egyetemisták – Grodvolt Zsuzsanna és Meitzner Janka – szögletes, szegecselt, szendvicsszerű plexibrossai vagy a cseh Anežka Vánová különféle dekorokkal díszített, négyszöglet formáló barna brossa, akárcsak a belga Into Niilo ovális, fekete, műanyagból formált nyakéke. E sorba illeszkedtek még a cseh Stanislava Grebeníčková konstruktivisták brossai. A lengyel Martyna Golińska nyomtatott gyűrűi esetében a különféle anyagokból készült darabok látszólag az aranyművességtől a progresszív dizájnig íveltek, de valójában a modern CAD/CAM-technológiák termékei lehetnek. A visszatérő Karol Weisslechner professzor, a Pozsonyi Képzőművészeti és Design Akadémia tanára karmesterei pálcákat állított ki: az egyikből „kiágaztak” a hangjegyek és sajátos táncot jártak, míg a másik faágként funkcionált hasonlóképpen. A Glasgow-i Egyetem professzorától, Jack Cunninghamtól is láthattunk három narratív brosst, amelyek különféle ready-made anyagok eseti társítása, illetve részleges átalakítása – például festése – révén váltak egyedivé. A francia Sébastien Carré

textilalapú, varrással és gyöngyhímzéssel díszített színes brossai formailag a bizsukhoz álltak közel, ugyanakkor korántsem nevezhetők olcsó tucatdaraboknak a divat szolgálatában. Összességében a művészi kvalitást képviselő művektől a minimalista dizájnig, valamint a hagyományos ötvösségtől a fémet minden formájában nélkülöző darabokig ívelt a kínálat, és ez a magyar alkotók munkáin is megmutatkozott.

Jermakov Katalin *Kockás nyakéke* a dizájn és a művészet közös halmazába sorolható, míg Zámori Eszter kulcsos sorozata inkább a dizájn oldalára billen. Vékony Fanni brossai vagy Stomfai Krisztina időtlen *Tő* brossa a szintiszta minimalista dizájn reprezentánsai voltak. Huber Kinga tologatható-kirakós brossai a legmagasabb minőségű művészet és a dizájn metszetébe illeszkedtek, akárcsak Kerékgyártó Szilvia brossai szerényebb szinten. Mellettük Roskó Mária munkái ready-made elemek felhasználásával teljesedtek ki. Görömbei Zsófia vékony lemezcikkból alakított, rőzsekötegekre emlékeztető finom brossai a döntéseink, illetve az egyéb körülmények által determinált egyéni életút lehetőségeinek kérdéseit szimbolizálják. A változatos felhozatal dacára a kiállított munkák kb. hatvan százalékban brossok voltak, ami idestova tizenéves nemzetközi trend. Ez olyan, mintha a divattervezők, illetve a gyártók például csak blézert terveznének hasonló arányban, a felhasználó közönség számára pedig minden más ruhadarab (ing, nadrág, zakó, öltöny, kabát, pizsama, alkalmi ruha, póló, fehérnemű stb.) jóval korlátozottabb mennyiségben lenne elérhető.

Az átjáró két üregébe állított posztamenseken Földi Kinga hernyóselyem virágplasztikai és a lengyel

Mi a dizájn feladata?

Kiszolgálni a vásárlói igényeket vagy

markánsan irányítani azokat?

Konrad Juściński nehezen behatárolható anyagokból készült térplasztikai – méretes földönkívüli organizmusokként – azt tükrözték, hogy a dizájn olykor a képzőművészet eszközeivel szimplán dísz tárgyakként ölt testet.

A főhajóba térve jobbra és balra is egy-egy, a nemzeti múltat és nagyságot képviselő halhatatlan, ikonikus alak munkája tárult a látogatók elé. A holland Gerrit Rietveldnek (1888–1964) első és utolsó székét csodálhattuk meg. A leginkább az 1930-as években kifejlesztett, oldalnézetben Z alakú *Zig-Zag* széket a mai napig gyártják, hiszen időtlenül modern darab. A másik kínáló székként készült egy ékszerüzlet enteriőrre, ez indokolta szokatlan, aszimmetrikus formáját 1963-ból.

A holland anyagban kapott helyet a koreai, apró termetű Lynn Gong, aki megelégedte, hogy nem ér le a lába a hétköznapi használatra tervezett székekről, így egy felettebb szellemes széket tervezett, amelyet a használó az alkati adottságai szerint tud alakítani. Ő is a Design Academy Eindhoven hallgatója, akárcsak az algériai születésű tervező, Amina Zemouli. Utóbbi többek között egy különleges formavilágú, téglaszínű, nyomtatott szobrot állított ki. A vizuálisan pulzáló forma bonyolult matematikai tervezés eredménye. Mellette az eindhoveni Dutch Invertuals tervezőstúdió standja állt, amely nemzetközi tervezőcsapatával kutatáscentrikus projektekre szakosodott, és támogatja tagjai folyamatos képzését. Egy-egy fotelt láthattunk tőlük egy mechanikus gyertyatartó kíséretében. Az öböl közepén négy ékszerüveg állt, karakteresen eltérő munkákkal. Közülük a sokoldalúan képzett és kiemelkedő népszerűségnek örvendő, Hollandiában élő Ela Bauer nyakékát emelném ki, amelynek vélhetően szilikonból kialakított elasztikus, fekete testébe különböző dekoratív betéteket lehet illeszteni

– ezt sugallta a mellé helyezett, formában és méretben is hozzá igazodó aranybetét. Ez a fajta variálhatóság régi felhasználói vágy az ékszerek esetében. A fő attrakciót mégis Maxim Duterre különleges – hatalmasra nagyított, virágot ábrázoló – állólámpái jelentették, melyek szirmjai az integrált vezérlés révén folyamatosan ki- és becsukódtak. A diplomamunkaként készült darabok olyan sikeresnek bizonyultak, hogy Hollandia ezek változatait kínálja diplomáciai ajándékként.

A holland *Social design* vállalatoként alakult a Social Label 2014-ben, amely Brabantban helyi egészségügyi intézményekkel együttműködve hátrányos helyzetű, a társadalom periferiájára szorult embereket igyekszik bevonni termékei előállításába, munkalehetőséget teremtve számukra. A karitatív munkához neves tervezőket is megnyert, például Ineke Hans-t, akinek játékos, kék pöttyös, rózsaszín bútorait tekinthettük meg. Diederik Schneemann a dizájn és a képzőművészet határán egyensúlyozott: bútorai a (neo)pop-art reprezentánsai. Hokedlit készített dobókockákból, az ülőfelületen csupa 6-ost ábrázolva. A lengyelországi születésű, de Hollandiában élő, befutott textiltervezőtől, Aleksandra Gacától szabályos mintázatú, puha moher gyapjából szőtt, ötletes, zsákszerű puffokat láthattunk. A holland blokk után vegyes nemzetiségű tervezők munkái következtek.

A cseh Lucie Koldová karfa nélküli fotelje mellett Koós Daniella sugarasan osztott körasztala szerepelt. A közelében az E. Szabó László belsőépítész által tervezett tartásjavító iskolaszék egy példánya bújt meg. A templomtér végénél a kiállítás következő fénypontjaiként Madarász Rita interaktív, mozgó textilképeit vehettük szemügyre. A képek négyzetesen bújtatott sávjai – jelentősen felnagyítva – a szövés szerkezetét tükrözték, függőleges és

vízszintes vonalazású mintázatukkal is érzékeltetve az egymásra merőleges textilszalagok vizuális elkülönülését. Ha a látogató szembeállt a képekkel, illetve mozgott előttük, azok is mozgásba kezdtek, mintha egy Jacquard-szövőgépet látnánk: korábban takarásban lévő, kontrasztos, sötét részek úsztak be a világosszürke alaptónusú képek látványába. Emellett a komplex számítógépes vezérlésnek köszönhetően az egyes szalagok egymástól függetlenül mozogtak. Noha az alkotó el is rejthette volna az alkotást komplikáltan vezérlő mechanizmus részleteit, inkább betekintést engedett annak folyamatába.

A templom hajdani bejárati öblébe hallgatói munkák kerültek. Következő attrakcióként Horváth Emese ugyancsak interaktív fényinstallációját csodálhattuk meg. A hullámos mintázatba szerkesztett LED-csíkok a látogatók mozgását követve aktiválódtak, színes és folyamatosan változó látványt előidézve. E játékra inspiráló munkák művészeti előzményeit a kinetikus és az optikai művészetben véltem felfedezni az ötvenes-hatvanas évektől.

járt a tárgy megvásárlásával. Láthattunk még székeket a pozsonyi Academy of Fine Arts and Design képviseletében, és többek között magyar tervezők bútorait, például Kalivoda Flóra újragondolt Thonet-foteljét és Somogyi Dalma Eszter állólámpáját ugyancsak Thonet-stílusban, hajlított bükk-kerettel. Külön érdekességként szemlélhettük a MOME EcoLab Felhőgyár *Fellegajtó Pavilon VIII.* kerületi szocioprojektjét, amelyet halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek napközitthonának fejlesztésére találtak ki, egy olyan pavilon megépítésének formájában, amely három évszakon át használható.

A galériára tartva ismét egy szocioprojektet tekinthettünk meg, ahol Király Adrienn és Szalai Dávid tervezők a Vajdaság kistérségi részein, elmaradott falvakban igyekeztek archaikus mesterségekkel foglalkozó embereket találni, akik számára új lehetőségeket kínálhattak igényes tárgyak elkészítéséhez. Különösen az esztétikus fedeles öntöttvas főzőedény/serpenyő nyújtott meggyőző benyomást. A templomtérben a másik szélen a lengyel szakaszt szemlélhettük. Itt az apszis felől haladva Roman Modzelewski (1912–1997) egy-egy modern fotelje idézte a hatvanas évek világát: egy piros, műanyag kagylófotel és egy fémváz, íves fekete.

A Łódź Design Festival Kelet-Közép-Európa legnagyobb és legjelentősebb dizájnfesztiválja számos bejáratott márkával és branddel. Ilyen például a fiatal tervezőknek fenntartott *Must Have* szekció. A következőkben szereplők javarészt ezen debütáltak. Kajetan Luteracki különleges üveg állólámpái mellett Tomek Rygalik modernizmust idéző, műanyag kagylós fotelje és ülepuffja állt. Wioletta Taratuta és Iwo Rzepliela alapította a Rondin márkát, amelyben részint régi üvegeket keltenek új életre korszerű dizájn mentén. A kiállításon egyedi, színes füg-

gólámpáikban gyönyörködhattunk. A maga nemében különösen szépnek tűnt Maciej Gąsienica Giewont sötétre pácolt, esztergált favázája és -edénye. Anna Vonhausen a lengyel VANK márka alapítója, amely például a tárlaton is szereplő, innovatív len- és kenderalapú biopanelek fejlesztésével foglalkozik. Ezek kiváló hangszigetelésük révén sokoldalúan használhatóak. Bútoraira az acélkeretre épülő hajlított héjazat jellemző. Malwina Kono-packa figyelemfelkeltő forma- és színvilággal alkotott edényeket. A három vázaszerű tárgyat és egy tálat felvonultató sorozatot inkább lakásdekorációs opusként tudnám elképzelni, mintsem funkcionális használati tárgyként.

A cseh Helena Dařbujánová befutott tervező, aki az ötvenes éveket idéző foteljébe paplanszerű párnázatot tett, amelyre honfitársa, Eva Horská koktélos poharak, magas sarkú cipők, rúzsok, virágok és sütemények környezetében lebegő női alakokat hímzett az egyedi összhatás jegyében. Mellette a szintén cseh Milan Pekař lapított műanyag csövekből készített ülökét falábakon álló hokedlijére. Ismét viszontláthattuk az osztrák Jacob Niemann Thonet ihletésű székeit, amelyek szellemi háttéréként az a gondolat szolgált, hogy miért is kellene a bükkfákat kivágni, ha ágaik hajlítva is feldolgozhatók, a levágott ágak helyén pedig újak sarjadnak. Niemann ezzel kínál alternatívát a tömeggyártás számára. Szép, de életképtelen gondolat, mert a gyártási igényekhez tömeges fakitermelésre van szükség, legfeljebb az ipar más – kevésbé szem előtt lévő – erdőkből szerzi be a faanyagot. Egy szlovén

szocioprojekt keretében a Katja Burger, Tjasa Bavcon és Jasmina Ferček textiltervezők alkotta csoport hátrányos helyzetű, menekült nőket szólított meg, hogy terápiás tárgyalkotás révén közösen hozzanak létre esztétikus és egyben árúképes munkákat rehabilitációs programok segítségével. A projekt a szlovén állam és az Európai Unió közös támogatásával valósult meg.

A templomtér középső sávjában – afféle kamarakiállításaként – a Thonet cég történetét láthattuk 1841 és 2025 között, elsősorban E. Szabó László belsőépítész magángyűjteményéből származó alkotásokkal illusztrálva, ami többek között a Kiscelli Múzeum műtárgyaival egészült ki. Láthattuk a híres 4. számú széket, amely az első sorozatgyártott darabként eredetileg a bécsi Daum kávéház számára készült, ám csakhamar a pesti Angol Királynő Szálló számára is érkezett belőle négyszáz. Az igazi áttörést az 1851-es londoni világkiállításon elért siker jelentette. 1853-ban a cégalapító Michael Thonet (1796–1871) négy fiára hagyta vállalkozását, amely a továbbiakban Gebrüder Thonet néven üzemelt közel ötven alkalmazottal. Innentől papírcímkevel és beégetett cégjelzéssel látták el termékeiket, ami lehetővé tette a datálást is. 1856-tól új üzemeket nyitottak Bécsben, Pesten, Berlinben, Hamburgban, Párizsban és Londonban. A tömegesen nyíló kávéházak, éttermek, színházak, illetve családok igényelték a könnyű, praktikus kialakítású és tartós bútorokat. 1871-ig négymillió bútort adtak el, amelyből három és félmillió szék volt. A század vége felé számos konkurens cég készített hajlított bútorokat, amelyek közül a legjelentősebb a Jacob & Josef Kohn volt. Ők 1917-ben egyesültek a Firma Munduszal, amely tizenhat kisebb cégből egyesült. Majd 1922-ben valamennyien összeolvadtak Thonet-Mundus néven, ami azóta sem szűnt meg, bár működnek mellettük alternatív Thonet-örökös vállalatok is.

A szervezők idén is kitétek magukért a dizájn megannyi ágának és határterületének szemléltetésével, valamint számos képzőhely, stúdió, csoport, tervező és projekt változatos bemutatásával, hiszen tizennyolc ország több mint kétszáz alkotójától láthattunk munkákat 2025. október 18. és november 16. között.

A cikkben szereplő enteriőrfotókat Juhász G. Tamás készítette.

Érdekes és elgondolkodtató munka a MOME-n diplomát szerzett Gerstenkorn Amália *Ossó* című digitális karórja szarvasagancsból kimart testben. Vajon ettől lesz természetközeli a technológia? Kétkem. A Pozsonyi Egyetemen végzett ukrán Ilari Omelchenko ékszerai is kinetikusak, mivel finoman kiegyensúlyozott elemei a legapróbb behatásra mozgásba lendülnek, és jó ideig mozgásban is maradnak. Ugyanakkor ezek olyan tárgyak, amelyek bár ékszerműves kivitelezéssel készültek, nem viselhetők, és rendeltetésük sem ez. A tárlaton számos ilyen alkotást láthattunk. Ez a munka kapta a 2025-től bevezetett Gyűjtői Díjat, amely együtt

Határtalan design Reflexiók

A Vienna Design Week 2025. szeptember 26. és október 4. között

Nagy sikert arattunk a Vienna Design Week-en rendhagyó összművészeti projektünkkel, a kortárs zeneszerzők alkotásai kapcsán készített, textil- és ékszerreflexiókat bemutató kiállításunkkal.

Immár másodszor rendezték meg Bécsben a több mint két évtizedes hagyománnyal rendelkező *Határtalan design* kiállítást, melynek látogatószáma meghaladta az ezeröttszázat. Ez elismerésre méltó teljesítmény, hiszen a Vienna Design Week tíz nap alatt több száz programmal várta az érdeklődőket. A tárlaton tizenkilenc cseh, lengyel, magyar, osztrák, román, szlovák és szlovén nemzetiségű textilművész digitális technikával készült textiljeit és tizenöt ékszerművész autonóm műveit állítottuk ki, amelyek tizenhat kortárs zeneszerző alkotásaira reflektáltak.

A kiállítás helyszínéül a 17. században épült Lengyel Intézet szolgált Bécs első, egyik legpatinásabb kerületében. Az összművészeti, zenei tematikájú tárlat méltó helyre került a *Maria am Gestade*, a város egyik legrégebbi gótikus temploma közelében, amely egyedülálló építészeti stílusáról ismert. A Lengyel Intézet a *Tiefer Graben* utcában található, ahol nem kisebb zeneszerző géniuszok éltek, mint Mozart és Beethoven. A kiállítás szeptember 26-án, Bartók Béla halálának 80. évfordulóján nyílt meg, ezért a megnyitón felhívtuk a figyelmet a bartóki üzenetre, a különböző nemzetek, kultúrák és művészeti ágak egymásra gyakorolt hatására. Sarnyai Dalma fuvolaművész Bartók műveit játszotta, zenei improvizációjára pedig Góbi Rita táncművész táncolta be a teret.

A kiállítás textiljeit és ékszereit inspiráló zeneműveket meg is hallgathatta a közönség dr. Kertész Krisztián fizikus, a Hermina Alkotócsoporthoz tagja

19
15
16 textilművész
ékszertervező
zeneszerző

által programozott és Radnóti Tamás belsőépítész által installált interaktív monitoron, valamint a kiállított művek melletti szórólapokon szereplő QR-kódok beolvasásával.¹

A kiállítást a galéria osztott, boltíves, fehér tereiben több kisebb tematikus egység mentén alakítottuk ki Radnóti Tamás tervei alapján. Az első teremben mérnöki pontossággal kivitelezett ékszerek fogad-

ták a látogatókat: Jermakov Katalin anamorfikus nyaklánc és gyűrűje Gryllus Dániel és Gryllus Samu zeneművére; Kocsor Eszter Sára különleges, tükröződő gyűrűi és kitűzői Bolcsó Bálint darabjára; Susanne Hammer osztrák ékszerművész nyakláncja Viola Falb szintén osztrák zeneszerző kompozíciójára reflektált.

A szemközti falon lévő vitrinekben két cseh ékszertervező műveit láthattuk: Petr Vogel ragasztott plexi csikritmusos darabjait és Anežka Váňová Louis Kahn építész inspirációja nyomán készült architektonikus sorozatát. Mindkét művész Martin Brunner zeneszerzőnek ajánlotta műveit. Emilia Wyra, a fiatal lengyel ékszerművész Marcin Stańczyk zeneműveivel kapcsolódott, míg Dariusz Stefan Wojdyga Norvégiában élő lengyel ékszerművész inkább képzőművészeti alkotásra emlékeztető, négy fémkockája Tomasz Skweres zeneszerző darabjához illeszkedett.

Az első térben az ékszereken kívül négy textiltervező munkáit állítottuk ki. Ez volt az úgynevezett geometrikus szekció, melyben Paulina Sołtyszewska lengyel textiltervező mozaikszerű, monokróm alkotása Tomasz Skweres művének inspirációjára készült, míg Eunika Bebjaková szlovák tervező Ivan Buffa zeneszerző alkotására rezonáló művet tervezett. A zenei élményt élénk színekkel, egymásra rétegzett geometrikus formákkal és dialógussal színesítette. Mária Fulková, szintén szlovák textilművész egy humoros úrutazásra invitálta a nézőt, ami Matej Sloboda, a kortárs szlovák zeneszerzők egyik legfiatalabb alkotójának darabjára reflektált, a ránk pillantó szempárral megidézve a zeneszerzőt is. Zuzana Ondrejková, a fiatal szlovák textiltervező pedig, aki maga is hatéves kora óta zongorázik, pontokkal, vonalakkal, színekkel és formákkal vizualizálta Peter Guľas zenei kompozícióját.

A másik, boltíves térben három szekcióban helyeztük el a textileket, az ékszerek pedig két tematikus csoportot alkottak. A hosszú főfalon gesztusszerű alkotások kaptak helyet – Gertrud Fischbacher osztrák képzőművész Viola Falb szerzeményére, Otilia Boeru román textiltervező Diana Rotaru zeneszerző művére reflektált, Valerie Štecová cseh textilművész alkotását Martin Brunner cseh komponista darabja ihlette, amelyet Balázs Viola lírai textilműve követett Kedves Csanád zeneszerző *Égyszínkék* (*Sky Blue – hommage à Morton Feldman*) inspirációjára. Weronika Tyce lengyel textilművész Tomasz Skweres *Nyos* című műve nyomán alkotott, amely a kameruni vulkáni krátertől 1986-os természeti katasztrófájának állít emléket. A művek sorát Horváth Evelin fiatal magyar alkotó munkája zárta, amely Szócs Márton *10 Gestures* című művéhez kapcsolódva egy finom, melankolikus belső utazást érzékeltetett.

A szemközti falon az úgynevezett organikus alkotások kaptak helyet. Beáta Gerbócová szlovák textilművész Marián Lejava zeneművének inspirációjára olyan véletlenszerűen talált tárgyakkal hozta létre textilkompozícióját, amelyek hangszerekre emlékeztették, egy dinamikus, masszív kompozíciót alkotva. Jitka Škopová cseh textilművész Martin Brunner alkotására reflektált a hangokhoz hasonló vizuális jelentést hordozó pixelekkel. A szlovén Oloop Studio tagjai, Tjaša Bavcon, Jasmina Ferček és Katja Burger Kovič textilművészek Helena Vidic Lesjak szlovén zeneszerző művét választották inspirációul: az *Among the Clouds* című mű érzékeny költőiséget sugall. A mintát a *Hapa Zome* nyomtatási eljárással hozták létre, amely egy hagyományos japán virágnymtatási technika. Ezzel az ősi módszerrel a növények természetes pigmentjeit és formáit finom kalapálással vagy préseléssel közvetlenül a szövetre viszik át, majd leképezik

digitálisan. Zimonyi Gwendolin alkotása Mihalicza Csenge *Emily* című kompozícióján alapul. A vizuális művészetek és a zenei szerkezetek határterületével foglalkozó tervezőt különösen érdekelte, hogy a zenemű struktúrája hogyan épül a költői utalásokra, jelen esetben Emily Dickinson műveire. A további két textilszekcióban a háromdarabos műegyüttes, az „analitikus csoport” kapott helyet. Ennek egyik darabja a saját alkotásom, amelyet Sándor László *Szent Teréz három látomása* című oratorikus műve ihletett. A három részből álló grafika három spirituális témát – az arcot, az angyalt és a galambot – ábrázol. Sándor László zenei kompozíciója a természet, a misztikum és a középkori zene iránti szeretetéből és tudatos megidézéséből fakad. A mű szakralitását hangsúlyozza a fészes forma és a stilizált „fénycsík”, amely Bernini *Szent Teréz extázisa* című művében az angyal kezében tartott nyílra utal. Anna Grabowska lengyel textilművész Marcin Stańczyk zeneszerző *Due for Rhodes Piano and String Orchestra* című művét választotta. A hangokat, illetve az általuk kiváltott emóciókat és asszociációkat vizuális szimbólumokká alakította: „Mint a hangjegyeket, úgy helyeztem el őket egy rácson”. A szöveg hosszát másodpercekre komponálta, és minden szimbólumot függőlegesen helyezett el attól függően, hogy mikor jelenik meg a zeneműben. Matěj Rejšek, a pilseni Ladislav Sutnar Faculty of Design and Art grafikus hallgatója Martin Brunner művéből indult ki: a textilterv absztrakt, hullámszerű struktúrák áramlásává alakította a zenét, amelyek visszhangozzák a darab ritmikáját és dinamikáját.

A kétdarabos műcsoport egyike Klára Spišková cseh textilművészé, aki Martin Brunner *Still Warm to Touch* című jazzalbumáról a *Flying* című kompozícióra reflektált, amelyet a két alkotó személyes találkozása inspirált. Aleksandra Stasik fiatal len-

gyel textilművészt Tomasz Skweres *Module Quartet* című műve motiválta: repedésekkel, hézagokkal és váratlan átmenetekkel teli kézi kollázstechnikával, majd ezek digitális átdolgozásával képezte le a zeneművet.

A belső térben nyolc ékszművész alkotásai kaptak helyet. A Gera Noémi–Földi Kinga tervezőpáros textil- és ékszművészet határterületén létrejött játékos, organikus darabjai Bolcsó Bálint műveire reflektáltak, míg Karol Weisslechner szlovák építész-ékszertervező munkáit Ivan Buffa szlovák zeneszerző *Tvorivý duch / Creative Spirit* című alkotása ihlette: két különleges jelentéstartalommal bíró karmesteri pálcát, illetve violinkulcsra emlékeztető kitűzött készített. Sandra Kocjančič szlovén ékszművész Helena Vidic Lesjak művei nyomán alkotott speciális, fém-textil vegyes technikával, míg Stanislava Grebeničková cseh ékszművész üvegből készült brossait Martin Brunner zongoradarabjai inspirálták.

A négy vitrinből álló, utolsó egységben Cleopatra Cosulet román ékszművész Diana Rotaru *Lut* című darabjának ajánlotta az úgynevezett „ujjszárnyas” műveket, amelyek a művészi küzdelmet szimbolizálják – az alkotások a kortárs ékszművészet képzőművészeti aspektusát szemléltetik. Karin Šusteková fiatal szlovák ékszertervező Marián Lejava zeneszerzőt választotta, neki dedikálta az újonnan készült darabokat. Leírása szerint „a zeneszerző kompozíciói nem csupán kitöltik a csendet, hanem felébresztik azt. Zenéjében érzékelhető egyfajta kaotikus energia, amely tükrözi azt a kreatív impulzust, amelyet én is átéltem a saját munkámban. Vonzanak a textúrák, a különböző felületek és struktúrák”. Martyna Golińska fiatal lengyel ékszertervező munkája Tomasz Skweres *Impact for Violin Solo* című művében alapul. Elmondása szerint rendkívüli intenzitása és érzelmi feszültsége révén hatott rá, amely hasonlított a gyűrűk megalkotása során tapasztalt emóciókra. Az élesen elhatároló vonalakat vegyítette a lágyabb, organikusabb és áramlóbb formákkal. Blanka Cepková ékszertervező olyan ékszer készített Peter Guľas *Variations for Harpsichord* művére rezonálva, amelyet a zenei kompozíció szerkezete, annak dinamikája és érzelmi intenzitása inspirált, és amelyet fonással, varrással és kontrasztos színhasználattal jelenített meg. Az ékszer formája a csembaló kecsességét tükrözi, megtestesítve a hangszer eleganciáját, összművészeti kontextusát, és mint a kiállítást bemutató cikk záróakkordja, summázza a kiállítás esszenciáját.

TEXTIL- ÉS GRAFIKUSMŰVÉSZEK:

Gertrud Fischbacher (AT), Matěj Rejšek (CZ), Jitka Škopová (CZ), Klára Spišková (CZ), Valerie Štecová (CZ), Balázs Viola (HU), Horváth Evelin (HU), Szigeti Szilvia (HU), Zimonyi Gwendolin (HU), Anna Grabowska (PL), Paulina Sołtyszewska (PL), Aleksandra Stasik (PL), Weronika Tyce (PL), Otilia Boeru (RO), Oloop Studio – Tjaša Bavcon, Jasmina Ferček, Katja Burger Kovič (SI), Eunika Bebjaková (SK), Mária Fulková (SK), Beáta Gerbocová (SK), Zuzana Ondrejková (SK)

ÉKSZERTERVEZŐK:

Susanne Hammer (AT), Stanislava Grebeničková (CZ), Anežka Váňová (CZ), Petr Vogel (CZ), Gera Noémi – Földi Kinga (HU), Jermakov Katalin (HU), Kocsor Eszter Sára (HU), Martyna Golińska (PL), Dariusz Stefan Wojdyga (PL), Emilia Wyra (PL), Cleopatra Cosulet (RO), Sandra Kocjančič (SI), Blanka Cepková (SK), Karin Šusteková (SK), Karol Weisslechner (SK)

ZENESZERZŐK:

Viola Falb (AT), Martin Brunner (CZ), Bolcsó Bálint (HU), Gryllus Dániel – Gryllus Samu (HU), Mihalicza Csenge (HU), Kedves Csanád (HU), Sándor László (HU), Szőcs Márton (HU), Diana Rotaru (RO), Marcin Stańczyk (PL), Tomasz Skweres (PL), Helena Vidic Lesjak (SI), Ivan Buffa (SK), Peter Guľas (SK), Matej Sloboda (SK), Marián Lejava (SK)

Jegyzet: 1. Megtekinthető: <http://design-without-borders.eu> – a Vienna Design Week 2025 ikon alatt bővebb információ a kiállításról, a textilek képei alatt a művészek vallomásai és a zeneművek linkjei találhatóak.

Fotók: 1. Textilek: (balról jobbra) Szigeti Szilvia, Anna Grabowska, Matěj Rejšek, Gertrud Fischbacher, Otilia Boeru, Valerie Štecová, Balázs Viola és Weronika Tyce munkái; előtérben: Cleopatra Cosulet ékszerei | 2. Stanislava Grebeničková: Üvegbrossok | 3. Karol Weisslechner: „Karmesteri pálcák” – brossok | 4. Susanne Hammer: Nyaklánc | 5. Textilek: (balról jobbra) Valerie Štecová, Balázs Viola, Weronika Tyce, Horváth Evelin, Klára Spišková | 6. Textilek: (balról jobbra) Beáta Gerbocová, Jitka Škopová, Oloop Studio – Tjaša Bavcon, Jasmina Ferček, Katja Burger Kovič, Zimonyi Gwendolin (Fotók: Kovács Attila)

Viselkedést meghatározó viseletek

ŐSI KÖPÖNYEGEK

A nemez nemcsak jó szigetelőképesége miatt alkalmas felsőruházat készítésére, hanem megfelelő vastagságban és keményre gyúrva kellően merev is, és ellenáll a külső fizikai behatásoknak, például a fegyvercsapásoknak. Több ókori leírásból tudjuk, hogy a katonák nemezpáncélja megtörte a lándzsák és a nyilvesszők ütéseit. A nemezből készült, köpenyszerű ruhadarab a Kaukázus és a Közel-Kelet pásztoraiban az ókor óta folyamatosan kimutatható.

A legkorábbi, nemezből készült viseleteket a Tarim-medencei múmiákról ismerjük. Hasonlókat találunk a perszeopoliszi domborműveken és a paziriki sírokban is, de valamennyi ókori pásztornép viseletében is fontos szerepet játszottak.

A Turán-fennsíktól az Altaj-hegység legdélibb területéig, a mai Oroszországban és Kazahsztánban is, bármelyik szkíta sírból kerültek elő értékelhető emberi maradványok, mindegyikről kimutatható, hogy a felsőruházata nemezből készült. Többségük sajnos csak foszlányaiban maradt fenn, de a rajtuk elhelyezett – sokszor több száz darab – aranytárgyból lehet következtetni a nemez viselet alakjára.

Programfelelős: MI újság Szabadegyetem
Tanegység címe: NEMEZ – A világtéremtő kelme
Kurzustípus: 12 részes ismeretterjesztő sorozat
Kurzuskód: MI-NMZ-08

KEPENEK

Talán a legelterjedtebb nemez felsőruha a török *kepenek*, amelyből még most is több ezer darab készül évente. A készítés menete szerint egy hímelt gyékény-szőnyegre téglalap alakot raknak ki gyapjúból, a forma felét kissé kiszélesítve. Belocsolás után feltekerik, és másfél-két órán át hengergetik. Kitekerés után félbehajjták, a széléit feltépkedik, és a szélesebbre formált részt körben visszahajjták. Így egy belül üreges, minden oldalán zárt nemezt kapnak. Mindig más oldalról feltekerve keményre gyúrnak, miközben gyakran locsolják és forgatják. A műhelyek egy részében csuklyát is tesznek rá még félkész állapotban. Száradás után alul és elöl felvágják. A *kepenek*re általában kevés minta kerül előnemezből: egyszerűbb jelek, a mester vagy a megrendelő neve, monogramja, esetleg évszám. Ezek a gyapjú kiterítésekor vagy az első gyúrás után kerülnek rá.

Gyúrás közben a nemez zsugorodik és változtatja alakját, ezért javítják a vékonyabb részeket, és befejezik a kiegészítő ruhadarabokat, például a *kepenek* csuklyáját. A gyúrás után, de még vizes állapotban egy kővel ledörzsölik, lebotrotválják vagy gázlánggal leperzselik a bolyhokat a nemez felületéről.

NEMEZKÖPÖNYEG ÉS SZŰR

A magyarság történetében is ismert a fehér nemezből készült *köpönyeg* viselete. Elnevezése hasonló, mint a török *kepenek*, a kurd *kipeng*, *kepeneg* vagy a mongol *kebenek*. A mezopotámiai ábrázolásokon látható köpenyszerű, bevarrott ujjú ruhadarab, az anatóliai *kepenek* és a magyar szűr egymás közeli rokona. A magyar cifraszűr eredetileg nem posztóból, hanem nemezből készült.

A tőlünk nyugatra élő népek – akik az ókorban nem készítettek nemezt, az anyagot pedig őseinktől ismerték meg – által használt, nemez jelentésű szavak mindegyike a szűr jelentésű igével van szoros kapcsolatban. Ez arra enged következtetni, hogy a magyar szűr nemezből készült, ezek a népek pedig az anyagot és a ruhadarabot együtt és egy időben ismerték meg. Érdekes nyelvi összefüggés lehet még a közép-ázsiai *szürmak* (amely szabott-varrt nemezt jelent) és a magyar *szűr* szavak között. Ez utóbbi a *szürmak*hoz hasonlóan rátéttel, tűzéssel és hímzéssel díszített.

A szűr megtaláljuk az Alföldön, a Dunántúlon és Erdélyben, valamint Palócföldön is. Bár ujjakkal ellátott, ritkán öltik fel, sőt a szűrűj rendszerint be van kötve vagy varrva. Jellemző része a színes vagy fekete virágokkal kivarrott gallér.

A szűr anyagát a szűrcsapók készítették. Ezt a ruhadarabot tizenegy darabból állítja össze a szűrészabó, melyek mindegyike téglalap alakú. A legnagyobb az eleje és a háta: a mellre eső részt középen hosszában felmetszik, jobbra és balra kihajjták, és a vállon, illetve a nyakon ehhez toldják a nagy négyszögletű gallért, amely a hátra borul. Az elejét oldalrész köti össze a hátrésszel, amely három-négy, vízszintesen összetoldott darabból áll, ezt nevezzük *aszajnak*. Ennek a felső széléhez és a vállhoz varrják az egyenes ujjat. Mivel a kart soha nem bújtatják bele, befenekelik, és tarisznya módjára a használati tárgyak tárolására használják. Némely vidéken az ujjat hosszúra és szűkre szabják, máshol pedig egészen rövidre és bőre, így nem lehet felölteni.

BURKA

A kaukázusi népek nemez köpönyege a *burka*, melynek egyes fajtáit ma is készítik Dagesztánban. A burka birkagyapjúból nemezelt, hosszú kabát, kecskeszőr- vagy gyapjú tincsekkel a külsején. A nemezelés befejezése után a *burka* külső oldalán lévő kecskeszőrt egy fésűvel át-fésülik, így kap fürtös felületet.

A *burkák* különböző méretűek és kialakításúak. A lovasok hosszú *burkája* egy vagy két darabból, a széleken összevarrt nemezlappal áll, így kaftánt formál, két kiálló vállal és széles hajtókákkal, ami véd a szél ellen. A gyalogosok rövid *burkája* egy darab nemezből készült, varrás és hajtóka nélkül, és egy trapézszerű kaftánra emlékeztet, amelyen a lapok átfedik egymást. A gallérnál egy hurok és gomb található. A *burkák* hétköznapra fekete gyapjúból készültek, ünnepi alkalmakra, menyegzőre, tiszteletreméltó vendégek fogadására pedig fehérből.

A NOMÁDOK NEMEZSZOKMÁNYA

A vándorló népek a lovagláshoz alkalmas felsőruhákat hordtak, amelyek szabása alig változott az évezredek során. A régészek egy igen vékony (3-4 mm-es) nemezről szabott kabátot tártak fel a mai Mongólia területén a 10-12. századból. A felsőtesten viszonylag szűk szabású, állógalléros, keskeny szalaggal szegett felsőruházatot csomózott gombok fogták össze. Az alsó rész kétoldalt bevarrt toldásokkal bővített, hátul pedig hasíték található, így lovaglásra igazán alkalmas. A több nemezlappból kiszabott darabokat igen mivesen, aprólékosan varrták össze. A szabása nagyon emlékeztet a magyar népviselet posztószokmányára.

A kirgizek hasonlóan több nemezlappból kiszabott darabból varrják ma is az aszimmetrikusan záródó, kaftánszerű kabátot, a nemezről készült *csapant*. Ma is gyakori, hogy a festetlen, krémszínű nemezt sötétbarna, szövött vagy tűzött, nemezelt szalagokkal szegik, és derékon övvel fogják össze.

MAI NEMEZRUHÁK

Napjainkban is népszerűek a nemezről készült, egyedi ruhadarabok. Különlegességük, hogy szabás és varrás nélkül, a testre formázva is elkészíthetők. **Fülöp Liza Árvai Anikóval** együtt tervezte nemezkabátját. Egy-szerű vonalait és színeit különleges kártyaszövésrel készült szalagrátét díszíti és erősíti.

Józsa-Szaka Kata finom szálú merinógyapjúból készíti viseleteit, a felületet hímzéssel és gyöngyökkel teszi ünnepélyessé. Nemezkabátja esetében egy indiai selyemsál mintáját használta, amelyet hímzéssel emelt ki. Sötétkék, hosszú mellényének mintáját a magyar szűcs-hímzések ihlették. Széles nemezövét a moldvai csángó-szöttések színritmusa inspirálta.

Marton Károly a nemezkészítő népek hagyományából és tudásából merítve, motívumait kutatva, azokat értelmezve és éltetve alkot. Tárgyai készítése során mindig elsődleges számára a funkció. A nemezről, rátétes technikával készített szüre indította útjára a viselet-készítés felé. A magyar szűrők felkutatása, alapos tanulmányozása és újraalkotása mellett elmélyült a bujkakészítés rejtelseiben is. Kun kabátján a karcagi kunhímzést dolgozta fel fekete nemezre, nyargalásos technikával.

Demjén Dorottya selyem-nemez menyecske ruhájának mintáját a buzsáki rátétes mintavilág ihlette. A ruhát üreges tárgyként sablonra készítette, szoknyarészét pedig különböző selymekből deréktájon belenemezte. Díszítésként láncöltéssel hímezte ki a mintát, és gyöngyöket varrt rá. A néphit szerint a közösség előtt zajló esküvő során a menyasszony fokozottan ki van téve a rontásnak és a szemmel verésnek. Ennek elhárítására szolgálnak a ruháján elhelyezett szimbólumok és a koszorúba épített apró tükrök, amelyek a hiedelem szerint megóvnak a rosszakarók ártó szándékától.

Ahogy a növényeknek időre van szükségük a virágzáshoz, úgy egy kapcsolatnak is a kibontakozáshoz. Ezt az érzékenységet szimbolizálja **Szabó Erzsó Elisé** nevű, első menyasszonyi ruhakollekciója. A nemezelt felsőrész egyenes vonalvezetésű, légyes selyemszoknyában végződik. Tradíció, játékoság és minimalizmus találkozik a virágok törekenységét és lágyágát idéző, selyemszirmokkal és részletgazdag nemezvirágokkal díszített selyem-nemez menyasszonyi ruhán. A tenger varázslatos hangulata, hullámai és örökkévalósága inspirálta a *LaMer*-kollekciót. A fodrokkal gazdagon díszített, félvállas selyem-nemez ruha minden mozdulatnál eleganciát és könnyedséget áraszt. A felsőrészen minden egyes fodor varrás nélkül, nemezeléssel kapcsolódik a ruhához, és a hosszú, szabás és varrás nélkül, ritka kőmosott selyemből készült szoknya anyagvesztés nélkül, nemezelve született, akár egy ruhaszobor. A fodrok között száz apró üvegyöngy idézi a vízcseppek csillogását.

Fotók: 1. Ünnepi asszonyi öltözetek kazahsztáni szkíta leletek alapján; Krym Altynbekov rekonstrukciója; Kazak Nemzeti Múzeum, Asztana | 2. Sadettin Uygun nemezes mester maga készítette kepenekben; Ödemiş, Törökország; 2014 | 3. Hajdúsági posztószűr hímzett és tűzött gallérja, két alsó sarkán csücskövel | 4. Pásztor rátétes és tűzött posztószűrben; Hortobágy; 2013 | 5. Kaukázusi férfi fehér burkában | 6. Burka nyakának megerősítése fekete és vörös szövettel; 20. század vége; Török Népek Múzeuma, Isztambul | 7. Kirgiz nemezkabát barna szegéllyel; 20. század első fele; Kirgiz Művészeti Múzeum, Biskek | 8. Fülöp Liza: Nemezkabát kártyaszövött szegéssel; tervező: Árvai Anikó; 2020 (Fotó: Török Tamás) | 9-10. Józsa-Szaka Kata: „Csángós” nemezöv és nemezkabátka hímzett selyemmel díszítve; 2020-2021 (Fotó: Józsa Balázs) | 11. Marton Károly: Kalotaszegi férfi bujka; 2019 | 12-13. Demjén Dorottya: Selyem-nemez menyecske ruha; 2023 (Fotó: Dömös Ajsa) | 14. Szabó Erzsó: LaMer Collection; 2024 (Fotó: Karczag Dániel). A külön nem jelzett fotókat Vetró Mihály készítette.

Szálon kívül, szálon belül

*Kneisz Eszter kárpitművész kiállítása 2025. november 25.
és 2026. január 30. között az Óbudai Társaskör Pincegalériájában*

Az ürességhez leggyakrabban negatív képzeteket társítunk, mert természetes emberi igényünk, hogy a meglévőt a valóság részeként fogjuk fel, míg a „nem lévőt” a képzelet birodalmával hozzuk összefüggésbe. Ezért az üres szóhoz társított jelzős szerkezetekhez mindig igyekszünk kiegészítéseket és magyarázatokat fűzni, hogy mégse szakadjunk el teljesen a konkrétumoktól. A művészettörténetben hosszú évszázadokon keresztül ennek az igényét elégítette ki az ábrázolóművészet gyakorlatában a „horror vacui”, vagyis a „félelem az ürességtől” látásmódja, amely a művészi médiumot – legyen az festmény, szobor vagy pusztán a tér – a valóság szöveteként olyan formán jelenítette meg, hogy a kiterjedés minden dimenzióját valami meglévővel igyekezett kontroll alatt tartani. A felület teljes kitöltése volt a művészi program célja, mivel a világot a maga teljességében akarta reprezentálni. Azonban néhány évtizeddel ezelőtt gyökeres változás állt be a gondolkodásunkban, amikor bizonyítást nyert, hogy a látható és a láthatatlan világ legfontosabb struktúráteremtő egysége maga az űr, mikroszinten és makroszinten egyaránt. Az űr, vagyis az anyag hiánya – mivel létezésünk szerves része – pozitív képzettársításként jelent meg a szemléletmódunkban. A kortárs művészetben így vette kezdetét a „nem lévő” megjelenítése a kompozíciókban, ami nemcsak új értelmezési lehetőségek létrejöttéhez, hanem új technikák alkalmazásához is hozzájárult.

Kneisz Eszter művészi kifejezésformáját évtizedek óta az anyag hiányának szellemi és fizikai leképezése határozza meg, amelyhez a textil médiumát vá-

**„a dekonstrukciós
kárpitszövés eredménye a
szálkihagyásos textilkép”**

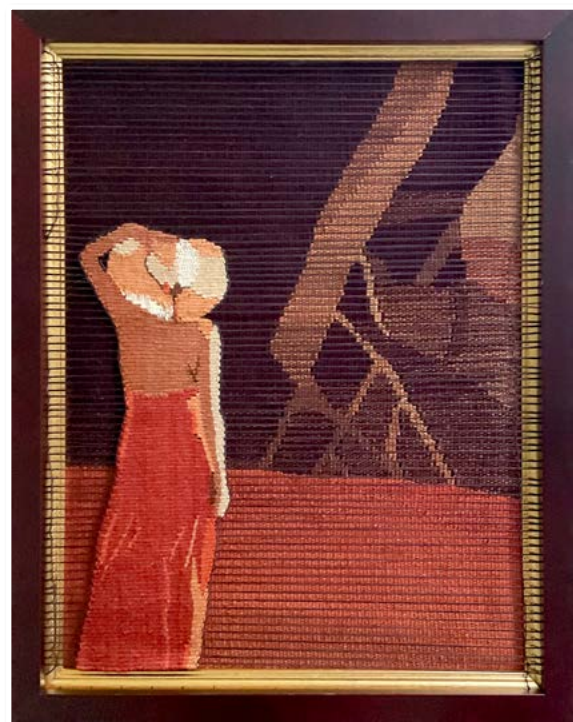
lasztotta. A textil azonban egy olyan közvetítő közeget, amelyben a radikális szellemi változásokat nem lehet kifejezni az anyag manipulációja nélkül, ezért Kneisz Eszter textilművészetében elválaszthatatlan a tartalom és a technika megjelenési formája. Ugyanis egyéni hangvételére az úgynevezett szálkihagyásos textilképek előállításának kísérletezésével talált rá. A kárpitszövés tradicionális technikájának megújításához a posztmodern esztétikában gyökerező dekonstrukciós eljárás gyakorlati alkalmazásával jutott. A gobelin struktúrájában meghatározó szerepet játszó felvetőszálakat üresen hagyja, hogy felfedje az eredendően láthatatlan függőleges fonalakat. A szövet szétbontásával és a szálszerkezet egymásra rétegzésével a világot rejtetten átszövő rendszereket teszi láthatóvá. A strukturalizmus képi szemléltetőeszközeiként jelennek meg szálkihagyásos textilképei, de bármennyire is a mélység tárulkozik fel az elemi szál szintjén, ez csupán a vizuális felszín, ahonnan az emberi elme elrugaszkodik, ha az anyagtalanról akar tapasztalatot szerezni.

Szepes Hédi kurátori koncepciójában méltán esik kiemelt hangsúly ennek a progresszív szemléletnek a képi megnyilvánulására, amelyet a közös esztétikai kifejezésmódon kommunikáló kárpitok, mini-

textilek és tértextilek egymás mellé rendezésével tudatosít a nézőben. Szó sincs műfajok szerint elkülönülő kategóriákról, hiszen a funkcionális tárgyalakotás vagy az alkalmazott kézművesség nem cél Kneisz Eszter művészi szándékában. Szepes Hédi ezért a kortárs képzőművészeti kiállítások nézőpontja szerint választotta meg a textilek bemutatásának vezérelvét, hogy nyomatékosítsa az alkotó művészi koncepcióját. Ez pedig nem más, mint amit a címben kínál fel értelmezési kontextusnak: *szálon kívül, szálon belül*. A szál kettős kiemelése a formára, a kívül-belül kombináció pedig a működési elvre vonatkozik.

„a forma absztrakt, a jelentéstartalom transzparens”

Mindkét esetben a logikai paradoxon feloldása maga a műalkotás, mivel a forma megjelenése a kiterjedés nélküli vonalak egymást átható kapcsolatrendszeréből jön létre, a jelentés pedig az egy időben érzékelhető képsíkok áttetsző hálózatában születik meg. Nonfiguratív és figurális vizuális reprezentáció, illetve tradicionális és experimentális szövési technika esetén is az üresség egyetlen bizonyossága teremt harmóniát a kompozíciókban. A szálkihagyásos technika előzményei a nyolcvanas

évek közepéig nyúlnak vissza a hazai neoavangárdában kibontakozó új textilművészeti kifejezőmód térnyerésének köszönhetően. Ám míg akkoriban a kísérletező törekvések elsődlegesen a térbe kilépő és dimenziókat összekapcsoló műalkotások létrehozására irányultak a textil szálstruktúrájának radikális újraértelmezésével, addig Kneisz Eszter kompozíciói az elmúlt két évtizedben a hagyományos síkbrázolás terén mutattak progresszív megközelítést a levegős struktúra kialakításában, egy eredendően zárt felépítésű műfaj keretei között.

Száma számára ugyanis az elemi szálak határozott különválasztása nem más, mint a vonal plasztikus megjelenítése. Versenyre kel a grafikus ábrázolás lehetőségeivel, azáltal, hogy megteremti a fényhatások érvényesülésének körülményeit. Megítélésem szerint eddigi alkotópályájának művészi problematikája annak a technikai frusztrációnak a leküzdésére irányult, hogy textilművészként hogyan tudja a fényt közvetlen módon megjeleníteni. A szövött képfelület szükségszerű tulajdonsága a horror vacui felszámolása, de azon az áron, hogy lemond a meglévő és a „nem lévő”, vagyis a fény és az árnyék ábrázolásáról. Hiszen fény és árnyék önmagában nem létezik, csupán az egyik másikra kifejtett hatásként érzékelhetjük relációs viszonyukat. Ezt a logikát fordítja visszájára Kneisz Eszter, amikor a láncolatot úgy bontja meg, hogy a horror vacui helyett az ürességet teszi meg a struktúra szervezőelvének. A folyamat innentől kezdve determinált: szét kell bontani a szövetet, üresen kell hagyni bizonyos fonalakat, áttetszővé kell tenni a szálstruktúrát, és a fény beköltözik a textilképbe.

A kiállított alkotások lehetséges jelentésrétegeihez a transzparencia megnyilvánulásain keresztül jutunk el. Az egyidejűség, a tér-idő kapcsolat és a síkok áthatása minden esetben legalább két vonatkoztatási rendszert rendel a látványhoz. A kiállítás értelmezési tartományát kijelölő *szálon kívül, szálon belül* jelmondat nem más, mint szemléletes fordítása a textil hagyományos képsíkjából újrasztrukturált fizikai kiterjedés érzékelésének, vagyis magának a transzparenciának. A *Hálózatok* című sorozat darabjai a külső és belső tér dichotómiáját oldják fel a sík felületek átfedésével és a térsávok áthatásával, ahol a tér illúzióját teremtik meg olyan nem várt jelenségek, mint a levegő és a fény. Ez csak a tárgynélküli művészetben képes megjeleníteni, ami gyapjúból és pamutból felépülő konstruktivista kompozíciókat eredményez. A tárgy szembetűnő textúrája eleinte a szenzuális érzékelésünkre hat,

amelyből később kibontakozik az intellektuális minőség, amikor ráeszmélünk, hogy a forma és a tartalom, vagyis a mű és a jelentés nem különül el egymástól.

„a fény közvetlenül jelenik meg a textilben”

Különösen szembetűnő a transzparencia érvényesülése a figurális ábrázolásokat megjelenítő szálkihagyásos gobelineken. Kneisz Eszter 2022-ben készített egy sor azonos méretű – fogalmazzunk pontosan – szálművészeti képet, amelyek közé az *Üstökösök* vagy a *Merre?* című keretbe installált művek is tartoznak. Ezek a textilek az alakok bizonyos fokig takarják egymást, mégis mindegyik figura igyekszik kisajátítani a közös térbe rendezett kompozíció ráeső részét. Nem értjük meg a térbeli elrendeződést, ha az alkotó nem „talál fel” a képben egy új optikai tulajdonságot: a transzparenciát. A figurák így kölcsönösen egymásba érhetnek, mert alakjuk áttetsző, de optikailag nem oltják ki egymást. A transzparencia megengedi a különböző

Fotók: 1. Hálózatok IV.; gyapjú, pamut, fémszál; 30×30 cm; 2020 | 2. Illúzió I.; festés, szövés; olajfesték, gyapjú, pamut; 28×28 cm; 2020 | 3. Hálózatok II.; gyapjú, pamut, fémszál; 62×62 cm; 2020 | 4. Illúzió II.; festés, szövés; olajfesték, gyapjú, pamut; 28×28 cm; 2020 | 5. Olvadás; gyapjú, pamut, fémszál; 28×28 cm; 2020 | 6. Illúzió III.; festés, szövés; olajfesték, gyapjú, pamut; 28×28 cm; 2020 | 7. Szemlélődés; francia gobelin; gyapjú, pamut, fémszál; 35×45 cm; 2022 | 8. Üstökös; francia gobelin; gyapjú, pamut, fémszál; 35×45 cm; 2022 | 9. November; francia gobelin; gyapjú, pamut, fémszál; 39×35 cm; 2022 (Fotók: Kozsubarov Ognjan) A cikkben szereplő művek szálkihagyásos szövésrel készültek.

térhelyzetek szimultán észlelését. A tér folyamatosan változik, ugyanis a képsík az egyik interpretációban előre nyomakszik, de egy másik interpretációban visszahúzódik. Nem a figuráknak van jelentésük, hanem a síkokon áttűnő sziluett alakok pozíciójának, mivel hol közelebbinek, hol távolabbinak látjuk a figurákat, annak függvényében, hogy szálon kívül vagy szálon belül helyezkednek el.

Kneisz Eszter textilmunkái akár síkban, akár térben jelennek meg, az elemi szál lényegi tulajdonságát helyezik előtérbe. Nem átvitt értelemben vagy teoretikusan, hanem szó szerint a síkok átrendezésével. A szálból felépülő vonal, a vonalból felépülő sík, a síkból felépülő tér logikai rendszerének párhuzamos szintjeit és relációs viszonyait kutatja. Átfogó képet kaphatunk ma arról, hogy a tradicionális gobelinkészítés útján elinduló alkotóművész hogyan jut el a technika analitikus felbontásán keresztül egy önálló formanyelv kialakításához. Megítélésem szerint a transzparens szálstruktúra lehetőségeiben rejlő absztrakt képiség a szálművészet olyan autentikus kifejezési formája, amellyel Kneisz Eszter művei kivívták méltó helyüket a kortárs művészetben. Arra buzdítom Önöket, hogy szellemileg vesszenek el nyugodtan a transzparens képterekben, hiszen fizikailag úgyis megtaláljuk egymást a Pincegaléria reális tereiben.

Elhangzott 2025. november 25-én, a kiállítás megnyitóján.

A IV. Fiber Art Biennálé Spoletóban

2025 novemberében a Magyar Kárpitművészek Egyesülete tagjaiból álló küldöttség tanúja lehetett annak a jelentős művészettörténeti eseménynek, amikor a IV. Fiber Art Biennálét immár második alkalommal a festői szépségű, középkori hegyi kisvárosban – az olasz szábiennálé szülővárosában –, Spoletóban rendezték meg. A biennálét Maria Giuseppina Caldarola kurátor és Pierfrancesco Caprio egyetemi professzor alapította 2018-ban.

A nemzetközi textilseregszemle díszvendégként öt magyar kárpitművész mutathatta be munkáit a két fő helyszín egyikén, a városi képzőművészeti gyűjteményeknek is otthont adó, múzeumként működő Collicola-palota Giovanni Carandente Könyvtárában. A magyar kárpitművészeket Pasqualetti Eleonóra, Zelenák Katalin, Pápai Lívia, Benedek Noémi és Balogh Edit alkotásai képviselték. Pasqualetti Eleonóra *A kút* (2017) című munkája a bibliai „mélység kútjának” archetípusát az éteri és a materiális szemlélet oppozíciójára építve, a Jelenések Könyvének képiségéből és pszichológiai vonatkozásaiból kiindulva értelmezi újra. Az alkotás a kút felnyitása előtti pillanatot rögzíti egy vörösen izzó, meditatív ellipszis formájában, ahol a kút nem az alvilág hagyományos metaforájaként, hanem a jelenkori egyetemes szorongás és az önreflexió tereként jelenik meg. Pápai Lívia *Földlás* (1985) című kárpitja életművének azon kutatási irányához kapcsolódik, amelyben a digitális képek raszterstruktúrái és a szövés algoritmikus rendszerei, illetve a Cantor-halmaz fraktálstruktúrái közötti párhuzamokat vizsgálta. Benedek Noémi *Parázs* (2015) című munkája „textilgrafikaként” értelmezhető: merev hálófelületre készült hímzései az örvénylő, áramló formák és a fonalszínnek finom vibrálása révén komplex grafikus felületeket hoznak létre, amelyek analógiát képeznek a szintetista festészet vonalkezelésével, valamint olyan modern és posztmodern grafikai absztrakciókkal, amelyek a jel, a háló és a vizuális

ritmus viszonyát vizsgálják. Balogh Edit *Áttörés* (2014) című kárpitján az alapvetően láthatatlan, transzcendens fény érzékelhetővé válik a szivárványszíneken áttörő, fehér fényhatás eredményeként a virtuóz szövés technikájának köszönhetően. Az életműben ettől a műtől kezdve a fény és annak kiterjesztett vizuális, valamint szellemi karaktere válik a művész központi témájává. Zelenák Katalin *Egy fragmentum átváltozása* (2016) című munkáján egy, a reneszánsz stílusra emlékeztető női profil jelenik meg szövött töredékként, újraértelmezve a múlt vizuális kultúrájának leletét, amelyben a fragmentum nem rekonstrukció, hanem a történeti emlékezet jelen idejű átalakulásának metaforája.

„Olaszország példaként tekint a kortárs magyar textilművészetre”

A biennálé ünnepélyes megnyitójára 2025. november 15-én került sor a San Nicolò-i templom kerengőjében. A magyar művészek kiemelt szerepeltetése Spoletóban nem „pusztán” megtiszteltetés, hanem tudatos szándék a diskurzus folytatására. Ugyanis az olasz szábiennálén való részvétel bizonyos mértékig a Magyar Kárpitművészek Egyesülete reprezentatív, 2024 decemberében megrendezett kiállításának sikerére vezethető vissza a Római

Magyar Akadémián, amely mind a közönség, mind a szakma figyelmét a magyar textilművészet felé irányította. Az, hogy a magyar szálművészet továbbra is jelen van a nemzetközi szinten, nagy mértékben köszönhető a Magyar Kárpitművészek Egyesülete felettébb aktív művésztagei kultúrpolitikai képességeinek, kurátori kompetenciájának, valamint a rendkívüli szervezői aktivitásnak, amely révén a művészek évente többször, csoportosan vagy egyénileg is bemutatkoznak külföldön.

A magyar kárpit- és textilművészet nemzetközi összetetésben is a hazai művészeti szcéna egyik kiemelkedő ága. Ezt támasztja alá az is, hogy egy olyan, kulturálisan vezető szerepű ország, mint Olaszország, példaként tekint a magyar textilművészet tradicionális és innovatív gyakorlatára, és az ott épp csak kibontakozóban lévő, textilfókuszú biennálé kezdeti szakaszában magyar vendégművészek meghívásával fejezi ki tiszteletét.

A szálművészet és a textil nemcsak a közönségre, hanem az alkotók széles rétegére is hatást gyakorol napjainkban. A *fiber art* mára hangsúlyosan kinőtte és meghaladta az izgalmas „női művészet” részterületjellegét, és kifejezetten népszerű, integratív művészeti gondolkodásmóddá, alkotói módszerré vált, amely magába foglalja a művészeti és a tudományos megközelítéseket is. A textil ebben az értelemben nem pusztán anyag, hanem olyan strukturális és vizuális modell, amely – Barabási Albert-László hálózati gondolkodásából kölcsönözve a hasonlatot – alkalmassá válik számos relációs struktúra és társadalmi viszony szemléletes, adott esetben didaktikus megjelenítésére és értelmezésére. Így tehát a globális művészeti megközelítés is egyre inkább felfedezi magának az autonóm textilművészetet és a *fiber art*ot, hiszen olyan, a kortárs gondolkodás számára meghatározó kontextusba helyezhető, mint a *dizájn* és a *hálózatiság* fogalmához kapcsolódó konnotációk. Például az erős összekapcsoltsággal jellemezhető társadalmi viszonyok vizualizációja, a *szakértői* és *diffúz dizájn* közötti átmenet, vagy a tradíció és az anyaghasználatban megmutatkozó innováció közötti hídszerep. A textil médiuma szorosan kapcsolódik a környezeti tudatosság kérdéséhez is – beleértve a *slow design* vagy éppen az *upcycling* jelenségét –, miközben megőrzi a hordozó anyag, a (textil)szál kulturális

emlékeztetere irányuló reflexív potenciálját.

A *fiber art* ebből adódóan interdiszciplináris és integratív médiumként

működik, amelyben a hagyomány és a kísérletezés egymást erősítő alkotói stratégiákként jelenhetnek meg. Jól követhető a műfaj folyamatos magas művészeti asszimilációjának folyamata a Velencei Biennálé kiállítási anyagában is, mivel a textilművészeti és *fiber art* munkák évről évre egyre több közönség- és szakmai díjat nyernek el.

Az idei művészeti szemle témája az immateriális kulturális örökség volt. A biennálé kísérőprogramjai a *fiber art* interdiszciplináris és társadalmi beágyazottságát hangsúlyozták, különös tekintettel a fenntarthatóság, az újrahasznosítás és a kortárs művészet társadalmi párbeszédben betöltött szerepére, összhangban az ENSZ 2030-as Agendájának célkitűzéseivel. Számos, nemzetközileg elismert alkotó – többek között Maria Cristina Bettini, Salvatore Giunta, Andrea Guerra, Giancarlo Lepore, Manuela Marchesan, Lisa Martignoni és Virginia Ryan –, művészeti kollektívák, spoletói művészek, valamint tizennégy olasz művészeti felsőoktatási intézmény mintegy száz hallgatójának munkái kerültek a biennálé válogatásába. A tárlat szakmai nívóját az Associazione Officina d'Arte e Tessuti zsűrije szavolta; a projekt anyagi háttérét pedig Umbria régió és Spoleto intézményei teremtették meg.

A San Nicolò-i kolostor emeleti termeiben elsősorban olasz művészhallgatók munkái kaptak helyet. Ennek a kiállítási egységnek a kurátora

Marcella Barone, a cataniai Accademia di Belle Arti di Catania művészprofesszora volt. A földszinti kiállítóterben a meghívott nemzetközi művészek alkotásait mutatták be. A Spoletoi Biennálé nemzetközi anyagából több olyan munka emelhető ki, amelyek a textil médiumán keresztül a női emlékezet, a mindennapi tárgyak kulturális jelentésrétegei és az anyag által hordozott időbeliség kérdéseit vizsgálják.

Lisa Martignoni hímzéssel, vászonanyagokra, szitanyomással készítette *Tra(me) e te (Köztem és közted)* című munkáját, amelybe átmentette nagyszülei hozományának megmaradt darabjait (vásznak, textilanyagok, fotók). Martignoni szavaival: „A hozomány a múlt kézzelfogható jelenléte, egy olyan tudás hordozója, amely anyáról lányra száll tovább. A tárgy poétikáján keresztül ez a gyakorlat megszákítás nélkül kapcsolódik a múlt generációihoz, és eszközzé válik annak vizsgálatára, hogy mi a nő szerepe a mai társadalomban”.

Martina Carcangiu szabadkézi hímzéssel és Singer varrógéppel is dolgozott lenvászonra, de használt fekete rizst, szederlét, szénport, lenmagmaradékokat és orbáncfűolajat is *Questo, al centro (Ez, közép)* című munkájához, amely egy asztalterítő szimbolikus jelentésével foglalkozik. Az asztalterítő egy egyszerű, a mindennapok részét képező textilanyag, amely képes az adott helyiséget otthonosabbá tenni.

Giancarlo Lepore *Clouds (Felhők)* című alkotása papírból, drótból, fémhuzalból és kézzel formált zsinégből készült szobrokból áll, valamint részét képezi egy vetítés is. A törekenységet, a bizonytalanságot és az állandó változást tematizálja. A motívum Arisztophanész *Felhők* komédiájára utal, amelyben a filozófiai mondanivaló szimbólumaként jelenik meg, valamint Pier Paolo Pasolini

1968-as rövidfilmjére, amelynek zárójelenetében az igazság és a szépség mulandóságát testesítik meg: azt a pillanatot, amikor a szépség elillan, amint megpróbáljuk rögzíteni.

Manuela Marchesan *Alle amiche, nessuna esclusa (A barátoknak, kivétel nélkül)* című munkája két cianotípiá-nyomatból és organzatekstilből álló installáció. Hosszú, többlépcsős alkotói folyamat része, amelyben a költői szövegalkotás és Patrizia Dughero családi emlékei fonódnak össze. A projekt időbeli térképre épül: a múltat a közös művészkönyv (*Al momento tutto è già passato e tutto deve ancora iniziare – Egyelőre elmúlt már minden, és mindennek a kezdete még várat magára*), a jelent Dughero *Alle amiche (A barátoknak)* című leprellője, míg a jövőt Marchesan *Canto del mare (A tenger dala)* című installációja jelöli, amelyben a családi fotók cianotípiái lebegnek.

Renza Moreale *Giardino abbandonato (Elhagyott kert)* című munkája egy régi, akrillal festett lepedőanyagokra készült cianotípiá-sorozat. A kék árnyalataira épülő képek egy udine-i történelmi palota kertjét idézik meg, a valóság és a fantázia

„a fiber art interdiszciplináris és integratív művészi gondolkodásmód”

határán lebegő, álomszerű térként. Az anyaghasználat, a kézi kötés és a rétegezés az emlékezet töredékességét, valamint az idő múlásának nyomait hangsúlyozza.

A kiállításához gazdagon illusztrált katalógus készült, tanulmányokkal és műleírásokkal. *In cammino (Úton)* című kuratori előszavában Maria Giuseppina Caldarola hangsúlyozza: „a biennálék kezdeti megrendezése után világossá vált, hogy a tematikát új tartalmakkal érdemes gazdagítani”. Ugyanakkor Caldarola alkotó- és kutatómunkaként, illetve gondolkodási struktúráként is értelmezi a biennálékot. Leszögezi: „a biennálé a társadalmi vonatkozású eszmecserék és az egyre komplexebb kulturális termelés egyfajta platformjává vált”. Caldarola szerint azért nem volt szükség új irányok kijelölésére, mert „a kiállítás már eleve sokrétű és komplex szövetségként jelenik meg”, amely

önmagában leképezi mindazt, ami a textilművészet kortárs művészeti diskurzusban betöltött szerepéből fakad. Ebben az összefüggésben a művészethez való viszonyunk is „átmenetté válik, amely az alkotási folyamaton keresztül történik”. A kapcsolatok hálózata egy dinamikus jelentésképző folyamatban jön létre, amely egyszerre reflektál a jelenre, valamint az identitás, a társadalmi és a területi vonatkozások kapcsán felmerülő kérdésekre. Amikor „a fiber art a galériából a városi térbe kerül, már potenciálisan hordozza a Patrimonium [örökség] fogalmát”, amely ezáltal új jelentésrétegekkel gazdagodik. Caldarola megfogalmazásában „a hagyomány nem a tűz imádatát, hanem annak őrzését jelenti”, vagyis nem a múlt idealizálásáról, hanem az élő és folyton újraértelmezendő tudás továbbadásáról, illetve az artvizmusról mint társadalomkritikai aktivizmusról van szó.

A 2025-ös kiállítás és a spoletoi Museo del Costume e del Tessuto di Arte Moderna e Contemporanea már kifejezetten azzal a céllal jött létre, hogy a kulturális örökséget ne pusztán anyagi, hanem immateriális értéként értelmezze. A biennálé felvállalja a „közösségekben jelenlévő kulturális örökségek” középpontba állítását, különösen az appennini térségben, ahol a kézműves iparművészet meghatározó szerepet játszik, ahol a technikai lehetőségek és az esztétikai választások szorosan összefonódnak. A biennálé 2023 óta hangsúlyosan a környezeti problémák felé fordult, megnyitva ezzel a diskurzust a biológia és a geológia felé. A biennálé jelenlegi, negyedik eseményén az út és a *poszthumanizmus* fogalma köré szerveződő tematika – Paolo Rumiz megfogalmazásában: az úton járás – „a remény cselekedete”, hiszen az újjászületés és a hovatartozás újragondolásának lehetőségét kínálja. A katalógus két fő elméleti forrását Caldarola számára Renata Pompas *Fiber Art* című könyve, valamint Stefano Catucci *Sul filo (Szálon)* című tanulmánykötete jelentette, amely „a szálaikon való gondolkodás” koncepcióján keresztül vizsgálja a *fiber art* fizikai és anyagi beágyazottságát.

A kurátor tanulmánya végül Catucci „artista” (művészet és aktivizmus szintézise) jelmondatával ér véget: „Habár a politika kifejezetten nem témája, a fiber art valójában az interperszonális kapcsolatok és a

tárgyakhoz fűződő viszonyunk politikai művészete”. A IV. Fiber Art Biennálé arra hívta fel a szakma figyelmét, hogy a textil médiuma mára messze túllépett hagyományos műfaji keretein. A magyar vendégművészek meghívása nemcsak elismerést jelent, hanem annak bizonyítéka is, hogy a magyar textilművészet nemzetközi kontextusban is iránymutató szerepet tölt be. A biennálé tematikus fókuszpontjai azt mutatják, hogy a textilművészet, a kárpitművészet és az ezeket összefogó *fiber art* mára társadalmi és környezeti kérdésekre érzékenyen reagáló gondolkodási modellt fejlődött, Spoleto pedig a kortárs szálművészet egyik új, európai találkozóponyjává vált. A szakmai párbeszéd folytonosságát Pasqualetti Eleonóra kuratori tevékenysége biztosítja, mivel – reményeink szerint – 2027-ben az *Ember-öltő* című IX. Nemzetközi Textilművészeti Triennálén Szombathely külön kiállítás keretében viszonzhatja az olasz művészeknek a spoletoi meghívást, tovább erősítve a két ország művészeti kapcsolatát.

Fotók: 1. Zelenák Katalin: Egy töredék metamorfózis; francia gobelin; gyapjú, selyem, pamut; 170×150 cm; 2016 (Fotó: Maria Giuseppina Caldarola) | 2. Kiállítási enteriőr a San Nicolò-i kolostor emeleti terméből: olasz felsőfokú művészeti oktatási intézmények hallgatóinak munkái; (előtérben) Elnaz Tahmasebi: Emlékek; fonál, fémkeret; 3 darab: ø: 20×204 cm; ø: 30×204 cm; ø: 40×204 cm; 2024 (Fotó: Pasqualetti Eleonóra) | 3. Kiállítási enteriőr a San Nicolò-i kolostor kerengőjéből: vizuális művészek szekciója; Laura Piovesan: Írni fonallal: sejtek; kézi varrás; szintetikus vászon, rézfonal; 50×68–60×80 cm; 2024 (Fotó: Maria Giuseppina Caldarola)

Aki szövással fest és fonallal rajzol

*Székely Judit textilművész Bárányláda című kiállítása
2025. március 5. és április 14. között a Semmelweis Szalonban*

A meghívón a kiállító művész neve alatt a textilművész megnevezés szerepel, ám Székely Judit munkásságát tekintve ennél jóval több, hiszen megvalósítási technikái sohasem vegyiszták. Többségük francia gobelin, tehát a legtradicionálisabb, gyapjú alapú falikárpit, de az alkotó mindegyik művén olyan utómunkálatokat végez, vagy már az adott mű készítése közben használ olyan módszereket, anyagokat, illetve alkalmaz különböző applikációs megoldásokat, amelyek által a mű elnyeri végső, autonóm formáját és tartalmát. Számos anyagot használ, és többféle technikával viszi fel azokat a szövet felületére. Fontos szerepet kap például az ikatolás. Ezekkel a többletbeavatkozásokkal a művek új technikai arculatot kapnak. A rátétek, a varrások és a hímzésöltések alapmatériái lehetnek szintén textilszálak, de fémszálak, huzalok is. A hímzések pedig új felületi elemként további rajzos motívumokat jelenítenek meg – legtöbbször ősi, például a kopt motívumvilágot megidézve –, melyek betűket, majd szavakat, s végül pedig szövegeket formálnak. Mindezek harmonikusan illeszkednek egy olyan elmélyülten készített francia kárpitmatériába, melynek igényesen színezett, kép-

zőművészeti ihletésű gyapjú faktúrája egy szövással festő alkotó attitűdjét tükrözi.

A megjelenített szövegek révén a kárpitok gondolati, spirituális tartalma is megtöbbszöröződik. A bibliai szövegek, szövegfragmentumok, szépirodalmi idézetek – Máraitól Pilinszkyn és Nagy Lászlón át Weöres Sándorig – vizualizálódnak is, szimbiózisba kerülnek a kárpittal, aminek következtében létrejön szimultaneitásuk.

Szövegeket persze más kárpitokon is olvashatunk – sőt ennek jelentős, több évszázadra visszanyúló hagyománya van –, de Székely Judit egyedülálló módon képes beépíteni ezeket munkáiba. Meghatározó, hogy hímzéssel írja fonaltetűit, készít rajzolatokat, gyakran ősi motívumokra, szinte prehisztorikus ábrázolatokra emlékeztetően. Betűformálásai sem megszokottak. Kisebb-nagyobb betűméretek váltakoztatásával éri el, hogy a néző szinte egy hermeneutikai értelmezési processzus részese legyen. Módszereivel kilép a harmadik dimenzióba, amikor sajátos objektet készít: ezek már végső soron térformák, plasztikák, de falikárpitjai is „két és fél dimenziósak”, hol erőteljesebben, hol szelíde-

BÁRÁNYLÁDA
nyitható, csukható;
benne van
a Bárány,
a Rejtély,
a Titok
és én

ben. Így vált kiállítása összművészeti, sőt falikárpitjai meditatív objektékké, filozófiai világmagyarázatokká, hiszen szinte mindegyik munkája az univerzumértelmezés magaslátára emelkedik, a lét és a nemlét, a születés és a halál, a hit és a hitetlenség, a valóság és a transzcendens tartományait mozgósítva, intenzív szabadságtudattal. Többségükön nem találkozunk hétköznapi témákkal, művei a létezés nagy kérdéseiről szólnak.

A kiállítás címe, a *Bárányláda* is egy olyan szóösszetétel, amely szabad asszociációk szövvényes hálózatát hívja életre. Székely Judit tolmácsolásában a *Bárányláda*: „nyitható, csukható; benne van a Bárány, a Rejtély, a Titok és én”. Mindennek lehet tehát szakrális vonatkozása is, hiszen a kereszténység a bárányt Krisztust szimbolizáló áldozati állatnak tekinti. Ezentúl a megtermékenyítő erő, a születés és az újjászületés, vagy épp az újrakezdés szimbóluma is. A művész idéz egy ide illő mondatot Antoine de Saint-Exupéry *A kis hercegéből*: „Rajzolj nekem egy bárányt”. Az ő *Bárányládája* tehát épp ellentéte Pandora szelencéjének. Pandora nyugodtan kinyithatná a *Bárányládát*; itt nem a csapások zúdulnának rá, hanem eszményekkel, hittel és reménnyel gazdagodna.

Mindezt a gondolatiságot járja körül tárlata, melynek középpontjába került *Körforgás* című, három vertikális formátumú munkája, melyek közül a két szövött mű mérete 50x183 cm. A föld és az ég dichotómiáját jeleníti meg állatokkal, emberekkel és angyalokkal, utak, tévutak és labirintusok útvesztőjében, úgy, hogy a két szélső mű francia kárpit, a középső pedig sajátos fémszövés, fémhálózat. A jobb oldali művön feltűnik egy felülnézetből ábrázolt, szőtt kazah fejfedő, rajta négyfelé ágazó motívummal, amely az egyetemes világ szimbóluma. Székely Judit önvallomásából tudjuk, hogy nagyon erős a kötődése ehhez a sapkához, mert kisfia fejfedője volt gyermekkorában, s így a világszimbólum töredékeiből létrejön az isteni és a mélyen emberi szubjektív találkozás. Ez a sapkamotívum más munkáján is feltűnik mint Isten jelképe.

Az *Ösvényeidre taníts meg engem* francia kárpit ezzel szemben horizontális kompozíció, melyen nagy szerepet kap Márai Sándor szövege: „Vándor vagy és minden nap tovább kell menned. Nem tudhatod, meddig élsz, s egyáltalán lesz-e időd eljutni utad végcéljához”. A szöveg historizáló, szimbólumokkal, bibliai utalásokkal, fragmentumokkal átítatott kárpitfelületébe illeszkedik a múlt, a jelen és a lehetséges jövő értelmezési tartománya. A hímzett héber betűk megidéznek az Ótestamentumot, ami egyetemessé teszi az alap gondolatot azáltal, hogy a

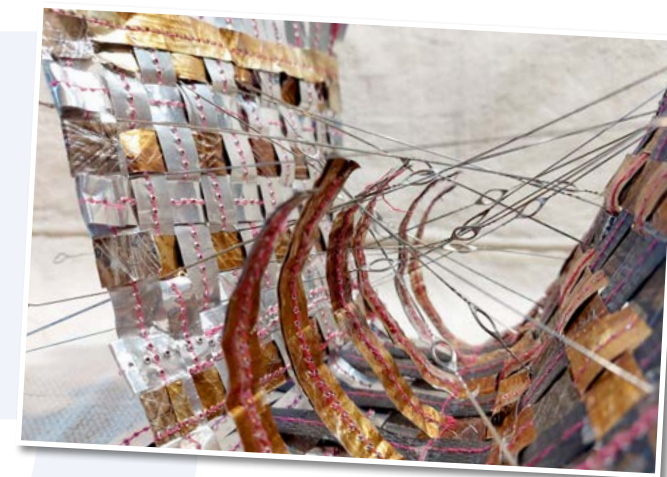
mű címéül is választott zsoltárfragmentum az ősi bibliai nyelven is „megszólal” a textilen.

A *Kárpitlevel* újra erős vertikálisával tűnik fel, hiszen a mű 52 cm szélessége mellett 200 cm magas, így valódi levélformátum. A művész, számítógépes üzenetre utaló jeleket is beleszöve a textúrába, aktuális keretbe foglalja mondanivalóját. Dés László és Kecskés Zoltán sorait követően kiemelkedik a Nagy László *Jártam én koromban, hóban* című, nagyívű verséből származó két idézet. A vers befejező sorai megrázóvá teszik a textilművet: „Vértezz hit-tel, hűséggel állig, / akkor én a haláloságyig / beléd-fogódom”. Székely Judit korunk digitális üzeneteinek megidézése után az ideák és eszmények magasába emelkedik, melyet a gobelin puhasága jótékonyan foglal magába.

Kiállítása minden darabja hosszas meditálásra és szuggesztív látványegyüttesek befogadására ad lehetőséget, melyek közül az *Egyenes labirintus* Pílinzky János egyik versének a címe is, s a költemény egyes sorai is benne rejtőznek a kárpitban, amely szinte egy imatekercs formátumú mű, hiszen mindössze 23 cm-es magasságához 270 cm-es szélesség társul. Nem is lehetett eredeti méretében kiállítani a Szalonban, így mindkét végén egy-egy tekerésre felgöngyölítetten zárul a kompozíció. A cím abszurditásához illőek a vers sorai: „hol nincs első és / nincs utolsó vendég / és mégis / ha valamit / tudok / e forró folyosót / e nyílegyenes labirintust / melyben / egyre szabadabb a / tény, hogy röplünk”. Mindezt az alkotó groteszk kis figurákkal veszi körbe, melyek a művet többszörösen összetett jelentésmezőbe emelik.

matériát is hordoz. Változatos kompozíciója is azt sugallja, hogy a legszemélyesebb és ugyanakkor a legegységesebb gondolatok vetődnek fel benne. A születés és a halál misztikuma áll a középpontban, a művész saját fiának világra jövetelére emlékezik. Ennek vizuális alapjait kisfiáról camera obscurával készített papírnegatívjai jelentik, melyek fotóit e munkájában is felhasználta. A hólyagfóliákkal a védtettségre utal, amely a születésünk előtti és a halálunk utáni állapot jele. A mű több egyedi szimbólumot megjelenítve válik az örök élet, az isteni szeretet kegyelme és a megváltás különleges művészi manifesztumává.

A döntően síkművészeti alkotásokként számon tartható tárgyakkal együtt tehát a kiállítás szerves részét képezik a háromdimenzióban megvalósított művek, mint például a három részből álló, többféle anyagból készített, ironikus gondolatokat is megjelenítő *A fönix álma* és az *Életben maradás*. Székely Judit korán elkötelezte magát hivatása mellett, mégis kerülőúton jutott el szakmája csúcsára. A nyolcvanas évek első felében járt a Képző- és Iparművészeti Szakközépiskolába, ahol életre szóló tanítást és szakmai elköteleződést jelentett számára a textil szak, s kiemelten Rónai Éva textilművész, szaktanára. Mégis ezt követően a Kerté-

szeti Egyetemen és az Agrártudományi Egyetemen folytatta tanulmányait, ahol okleveles kertészmérnök és mérnök-tanár végzettséget szerzett. Ezután a Moholy-Nagy Művészeti Egyetemre került, ahol Penkala Éva és Sárváry Katalin növendéke volt. Az elmúlt három évtizedben sorra nyert jelentős szakmai díjakat, ösztöndíjakat, s vált a kortárs magyar textilművészet, kárpitművészet kiemelkedő alkotójává. Székely Judit amennyire a gyapjú kárpitművésze, legalább annyira az írott gondolaté is, így válik szövéssel festő és fonállal rajzoló intellektussá.

Elhangzott 2025. március 5-én, a kiállítás megnyitóján.

„mindegyik falikárpit: meditatív objekt, filozófiai világmagyarázat, univerzumértelmezés”

Székely Judit munkásságának kiemelkedő alkotása a sajátosan, magasítottan szőtt *Villámló örvény*, amelyet a Magyar Művészeti Akadémia által biztosított ösztöndíjas időszakában készíthetett. A kárpit – s ez rendkívülinek számít ezen a kiállításon – nem foglal magába szöveget, viszont többféle

Fotók: 1. Körforgás I.; francia gobelin; gyapjú, viszkóz, céna, pamut; 52x183 cm; (alatta) részlet a Körforgás III. című kárpitból | 2. Villámló örvény; francia gobelin; gyapjú, viszkóz, vörösréz, sárgaréz, céna, műanyag fólia; 50x116 cm; 2024; (alatta) részletek a kárpitból | 3. Életben maradás (részlet); egyéni technika; alumínium, céna, fém; 20x20x20 cm; 2023 | 4. Egyenes labirintus; francia gobelin, hímzés; gyapjú, céna, pamut, len, viszkóz, bambusz; 270x23 cm; 2012; (alatta) Ösvényeidre taníts meg engem; francia gobelin, szumák, hímzés; gyapjú, viszkóz, pamut, céna; 200x98 cm; 2012 (Fotók: Ballon Máté Bálint)

Múltunkban a jelenünk

A XVIII. Nemzetközi Textilművészeti Triennálé Lengyelországban

A lengyelországi Łódź-ban 1972-ben rendeztek először autonóm textilművészeti alkotásokat bemutató triennálét. A korábban országos szemle 1975-ben vált nemzetközi eseménnyé, amely 2025-ben ünnepelte félévszázados jubileumát a Közpon-ti Textilmúzeum (Centralne Muzeum Włókien-nictwa) épületegyüttesében található patinás, ipari műemlékként is nyilvántartott Fehér Gyárban (Biała Fabryka).

A több évtizeden át működő, úgynevezett nemzeti konzulensrendszert mellőzve a résztvevők 2025-ben is nyílt pályázatra jelentkezhettek. Az aktuális felhívás újszerűsége abban mutatkozott meg, hogy nemcsak egy munkával lehetett jelentkezni, hanem egész portfóliót vártak a művésztől, ami segítette a rendezőket¹ abban, hogy a meghirdetett *Dekonstru-kció/Rekonstrukció* című seregszemlén komplexebb képet nyújthassanak a témáról a látogatóknak. A beküldött portfóliók nem tartalmazhattak öt évnél régebbi alkotásokat. A szervezők végül 70

művet állítottak ki az 1618 jelentkező közül, 42 országot képviselve 4 kontinensről. A kiállítás a textilművészet rendkívüli sokszínűségét mutatta be – a monumentális kárpitoktól a térbeli installációkon át a művészet, a dizájn, az újmédia és a technológia metszéspontjában álló kísérleti tárgyakig.

A Triennálé szervezőbizottsága által választott cím és téma – írja a katalógus előszavában Aneta Dalbi-ak múzeumigazgató – pontosan reflektál a világ jelenlegi állapotára. A dekonstrukció – mind művé-szeti, mind intézményi szinten – a kortárs kritikai álláspontok áttekintéseként, valamint az elfogadott minták megkérdőjelezéseként értelmezhető. A re-konstrukció ezzel szemben kísérlet az újraépítésre, felhasználva az eddigi tapasztalatokat, de a jövőt sem szem elől tévesztve, amely más eszközöket és új megoldásokat igényel. Ebben az értelmezésben a jubileumi Triennálé nemcsak a jelen progresszív fo-lyamatairól szól, hanem azok részévé is válik, átalakítva eredeti koncepcióját és újradefiniálva szerepét.

Dekonstruáció | Rekonstrukció

A textiltriennálé mindig is a világban zajló változások és átalakulásokat bemutató esemény volt. Marta Kowalewska, a Triennálé főkurátora a textilművészet szeizmográfiájának nevezte a rendezvényt, amelyen időről időre megmutatkozik, hol tart a textilművészet mint kifejezési eszköz. A textiltriennálé kezdetekor, a hetvenes években a világ keleti és nyugati blokkra oszlott, míg a kilencvenes években bekövetkezett fordulat után inkább a globális észak és dél létezik – véli.

A triennálé díjazottjairól neves művészekből álló zsűri határozott: Moumita Basak Nyugat-Bengálból,

aki elhasználódott textíliákat, hímzőfonalakat és hulladék anyagokat használ alkotásaihoz; Carolina Ari-za kurátor és kutató Kolumbiából, aki többek között a *Tisseuses de mémoire. Les artistes femmes et leur parti-cipation à l'écriture de l'histoire (Emlékszöveők. Női mű-vészek és szerepük a történelemben)* című projekt házi-gazdája volt; Smooth Nzewi művész és művészettör-ténész, aki jelenleg a New York-i The Museum of Modern Art festészeti és szobrászati osztályának kurátora; Sjouk Hoitsma Hollandiából, aki számos textilművészeti tárlat kurátora volt Rotterdamban; valamint Wumen Ghua kurátor Mongóliából.

AZIZA KADYRI

Aranyérmet nyert Aziza Kadyri Üzbegisztánból *Az ő színpada II.* című alkotásáért. A művész Londonban él, ahol experimentális öltözékeket és textilműveket alkot. Számos performansz kötődik a nevéhez. Előszeretettel használja alkotómunkájában a technika vívmányait és a mesterséges intelligenciát. A kiállított installációjában bőrből, bársonyból, acélból és gyapjúból készült, többek között testrészeket imitáló ruhadarabokat rendezett össze. Az alkotás a művész nagymamájának történetét meséli el, aki az 1950-es években feladta üzbegisztáni néptáncosi karrierjéről szőtt álmát, hogy megfeleljen a társadalmi és politikai (szocialista) elvárásoknak. A digitális eszközök – a mesterséges intelligencia és a testkövetés – segítségével Kadyri hagyományos üzbég táncmozdulatokkal idézi fel nagymamája gesztusait, amellyel megrendítő koreográfiát hoz létre.

ŁUKASZ WOJTANOWSKI

A textiltriennálé ezüstérmese a lengyel Łukasz Wojtanowski lett *Úrnapi körmenet* című alkotásával. Fő szakterülete a festészet mellett a batikolás és a hímzés. Díjnyertes alkotása is egy hímzett, batikolt kelme volt, amelyet flitterrel még ünnepibbé varázsolt. A témaválasztása azért esett a körmenetre, mert a keresztény egyház emelkedett hangulatú, látványos szertartásán számos szebbnél szebb kelmét viselnek az egyházi személyek. Az úrnapi körmenet varázsa a virágszirmok szórásában, a gyermekek fehér kisruhájában, a füstölők illatában és az anyagok gazdagságában rejlik, így a különböző kultúrából származó emberek számára is különleges esztétikai élményt nyújt.

CHARLOTT MARKUS

A harmadik díjazott a Hollandiában élő svéd Charlott Markus lett *Elvá-lasztók #8 (felhők és hangok) – Ismétlések II.* című munkájával. Pályája kezde-tén pszichológiát és teológiát tanult, majd ezt követően fordult a művészet felé. Munkáiban a terek által határolt transzparens szférát és a láthatatlanul zajló emocionális folyamatokat jeleníti meg. A triennáléra készített mun-kája hullámzó, sötétítő, elválasztó függönyök labirintusából áll. Becsalogatja a szemlélőt, majd magára hagyja. A ciszjordániai Hebron egykori pszichiátriai intézetéből származnak a függönyök, amelyek alján egy apró kis jelzés mutatja, hogy melyik emelet melyik kórterméhez vagy közösségi teréhez tartozott. A függönyök között a művésznő hangját hallhatjuk nyolc hangszóróból. A látogató nyomasztó, sejtelmes emlékek között bolyong.

A múlt RE-víziója a jelen megértéséért

Ebben a szekcióban kapott helyet az ezüstérmes **Lukasz Wojtanowski** és a bronzérmes **Charlott Markus** munkája. **Siu Vásquez** kolumbiai művész *Encomienda* című alkotása egy, a 13. században készített, a Chibcha (Muisca) kultúrából származó textilnek állít emléket, melyet Kolumbiából raboltak el, és jelenleg a British Museum gyűjteményében található. **Victor Ehikhamenor** nigériai alkotó a benszülöttek lelkisége és a gyarmatosítók istenhite közötti áthallásokkal foglalkozik. *Az emlékek titka* című alkotása rózsafüzérek szövetéből áll.

A látáspontok RE-konstrukciója: észrevétlen narratívák és visszatalálás a közösségbe

Rachel Breen *A közjó normái* című transzparense a közösségi érdek fogalmát állítja középpontba: az erőforrásokkal való sáfarkodásról szól, valamint az állat- és növényvilág védelméről. **Małgorzata Markiewicz** lengyel művész *Az emlék megmarad* című alkotásában arra hívja fel a figyelmet, hogy az apró, jelentéktelennek tűnő részletek – konkrétan a krakkói Słowacki Színház számára készített óriásfüggöny darabjai – hogyan állnak össze műalkotássá. Ezeket egybevarrta, és aranyfonállal ráhímezte a rajta dolgozók nevét. **Bernarda Rośc** lengyel művész finom, elegáns és technikailag művesen kivitelezett, hagyományos szövési technikával készült, két felvetőszálas falikárpitja népi motívumokat (emberi figurákat és növényeket) ábrázol. A *Vissza a gyökereinkhez* című alkotásban párhuzamosan tárul fel a múlt és a jelen. A művész az alapvető társadalmi értékek és hagyományok leértékelődésére irányítja a figyelmet.

Az anyag nyelvvezetékének és emlékezetének RE-interpretálása

Az ebben a tematikában kiállított műveken szembetűnően sok művész alkalmazott hímzést. Mások mellett itt kapott helyet az aranyérmes **Aziza Kadyri** munkája. **Rufina Bazlova** Cseh Köztársaságban élő, fehérorosz származású alkotó *Keretbe foglalt Belorusz* című alkotásában az alapvető emberi jogok kivívásáért emel szót. 2021 óta 41 ország több mint 800 alkotóját ösztönözte arra, hogy csatlakozzanak a kezdeményezéshez. A kereszt-szemes hímzésű mű minden egyes kockája olyan történelmi személyt jelenít meg, akit börtönbüntetéssel sújtottak politikai okok miatt Fehéroroszországban. A lengyel **Eliza Proszczukot** Északkelet-Lengyelország, különösen Białystok környékének tradicionális művészete inspirálta „*Nővér abrosz*” című munkája elkészítésére. E régió öröksége és a művész családi gyökerei tükröződnek műveiben. A művésznő workshopjain a résztvevők olyan szimbólumokat hímeznek a terítőre, amelyek a testvériségről jutnak eszükbe, így létrehozva a fogalomhoz kapcsolódó alternatív szótárt.

A XVIII. Nemzetközi Textilművészeti Triennálén a művészek által felvetett kérdéskörök sokrétűsége azt mutatja, hogy a textil mint médium továbbra is a szakmai és társadalmi diskurzusok, valamint a személyes találkozások kiemelkedő területe. Alkotásaikban nemcsak a klasszikus szövési technikákat alkalmazták, hanem egyedi megoldásokat is, valamint a nyomtatást, a patchworköt, a shiborit, a batikolást, a hímzést, a selyemfestést, a nemezést és a kötést, egyúttal a képzőművészet különböző területeire is reflektáltak. A művészek arra törekednek, hogy megragadják a kor szellemét, amelyben élnek és alkotnak. A művek sokszínűsége bizonyítja, hogy a textil szimbólumok és formák végtelen tárházát kínálja a valóság komplex leképezésére.

Felhasznált irodalom: Marta Kowalewska (szerk.): *Deconstruction/Reconstruction*, 18th International Triennial of Textile. Łódź, Central Museum of Textiles, 2025

Jegyzet: 1. 2025-ben két kurátora volt az eseménynek: Marta Kowalewska művészettörténész, a Centralne Muzeum Włókiennictwa w Łodzi főkurátora, valamint Bukola Oyeboode-Westerhuis Hollandiában élő, nigériai származású író és kurátor.

Fotók: 1. Aziza Kadyri: *Az ő színpada II.*; lágy szobor; ecobőr, bársony, pamut, acél, habszivacs, műanyag; 2024 (Fotó: Aziza Kadyri) | 2. Rachel Breen: *A közjó normái*; kollázs; nyomódúcos mintázás; fonal, hímzés, nyomdafesték; 2023 (Fotó: Cebula Anna) | 3. Lukasz Wojtanowski: *Úrnapki körmenet*; textilkép; batikolás, hímzés; pamut, céna, flitter, gyöngyök; 2023 (Fotó: Lukasz Wojtanowski) | 4. Charlott Markus: *Elválasztók #8* (félhők és hangok) – *Isméltések II.*; hanginstalláció; vegyes technika; textílfüggönyök, fém sarokvasak, zsinór, hangszóró, fémhuzalok; 2023 (Fotó: Cebula Anna) | 5. Victor Ehikhamenor: *Az emlékek titka*; textilobjekt; csipkére felfűzött rózsafüzérek, vászon, üveg; 2024 (Fotó: Cebula Anna)

Az agyag alkímistái

Válogatás a Nemzetközi Kerámia Stúdió gyűjteményéből a Szombathelyi Képtárban 2025. október 3. és 2026. január 25. között

„Kelet–Nyugat kulturális országútján”¹ – Probstner János (1943–2022) írta le ezekkel a szavakkal azt a közép-európai kultúrpolitikai közeget, amelyben életre hívta a Nemzetközi Kerámia Stúdiót 1977-ben, egy olyan alföldi városban (Kecskeméten), ahol korábban gyenge gyökere volt a kerámiának. A Stúdió maga is Kelet és Nyugat között helyezkedik el nyitott szellemi és gyakorlati műhelyként, teret biztosítva a kerámiát jellemző sokféle ágazat szabad művelésének és a művészi gondolatok anyagba formált kibontakoztatásának. A Stúdió műhelyeiben

már a rendszerváltást megelőzően megfordultak nyugati és tengerentúli alkotók, akik friss szellemi áramlatokkal inspirálták a vasfüggöny keleti oldalán rekedt művészek gondolkodását, világlátását.

A Nemzetközi Kerámia Stúdió gyűjteményéből rendezett kiállítás a Szombathelyi Képtárban szó szerint közelebb vitte a tárgyakat a Nyugathoz, szimbolikusan újrajátszva azt a mérhetetlen jelentőségű vállalkozást, amelyet Probstner János az 1970-es években megvalósított az államszocialista Magyarországon.

A rendszerváltás előtti magyar művészetben a hagyományosan iparművészetnek tekintett ágak bizonyultak húzóerőnek. A kultúrpolitika által kevésbé kontrollált területek előbb kapcsolódhattak be a modern, kísérleti művészet vérkeringésébe, és csatlakozhattak a nemzetközi szintén meginduló szimpóziummozgalmak áramlataihoz. A kerámiaművészetben 1969-től Siklóson, 1977-től pedig Kecskeméten bontakoztak ki ilyen sűrűsödési pontok. A textilművészet kísérletező, avantgárd és progresszív képviselői 1970-től Szombathelyen, 1975-től pedig a Velemi Alkotóműhelyben alakíthatták ki bázisaikat. Fontos kapcsolódási pont a jelen tárlat, amely összeköti a nagy múltú művészeti alkotóközpontokat – Siklós, Kecskemét, Szombathely, Velem –, új értelmezési lehetőségeket kínálva a hazai szimpóziummozgalom történetéhez. E történet megismerését a szombathelyi szakemberek több korábbi, koncepciózus programmal segítették.²

A Nemzetközi Kerámia Stúdió gyűjteménye 1977 óta folyamatosan növekszik, formálódik. A kollekciót a Kecskeméten megforduló és alkotó, magyar és nemzetközi művészek gyarapítják. Jelenleg négyezer tárgy található a gyűjteményben, képviselve öt kontinens szinte valamennyi nemzetét. A Stúdió gyűjteménye nem csupán monumentalitása miatt vagy országok szerint csoportosítva reprezentatív, hanem a benne megjelenő műfajok sokszínűségének tekintetében is. Különlegességét tovább fokozza, hogy a legtöbb alkotás Kecskeméten, a Nemzetközi Kerámia Stúdió falai között készült. Ha a Stúdió szerteágazó tevékenységeinek spektrumából csupán a nemzetközi kerámia gyűjteményét vesszük górcső alá, akkor is kijelenthető, hogy a kecskeméti intézmény a 20. század utolsó harmada és a kortárs kerámiaművészet megkerülhetetlen helyszíne, a kerámia kultúra múltjának, jelenének és jövőjének aktív alakítója. Többek között ezért is sajnálatos, hogy a gyűjtemény nem bír múzeumi

4000 alkotás 5 kontinens 49 év

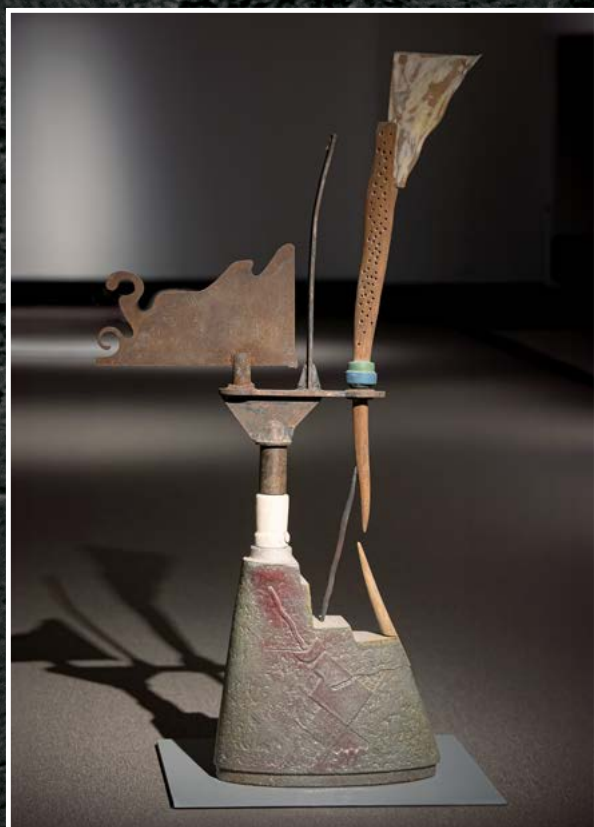
státusszal, ami Probstner János egyik célja volt, azonban több erre irányuló kísérlete meghiúsult. *Múzeumalapító kiállítás* címmel rendezett tárlatokat a Stúdió gyűjteményéből válogatva, előbb a budapesti Iparművészeti Múzeumban,³ majd a Kecskeméti Képtárban.⁴ Probstner pontosan tudta, mekkora felelősséget ró rá ez a gazdag gyűjtemény, és hogy mennyi kihívást és lehetőséget tartogatnak az edukáció, a mintaadás, a kutatás, a dokumentálás, a megőrzés és megóvás, a gyönyörködtetés és a párbeszéd kezdeményezésének, majd fenntartásának feladatkörei.

A textilművészet szerencsésebb volt a kerámiánál. Szombathely intézményi keretét biztosított a múzeumi gyűjteménykezelésnek és az ezzel járó feladatoknak. A kárpitművészet és a tértexthatalmas tereket igénylő műveihez kialakított Szombathelyi Képtár ezúttal a kerámiának adott lehetőséget. A tágas kiállítóterekbe kifejezetten nagy méretű plasztikákat, installációkat válogattak a kiállítás kurátorai, Kontor Enikő gyűjteménykezelő és Sütő Erika, a Stúdió vezetője. Döntően olyan műveket állítottak a reflektorfénybe, amelyeket ritkán hoznak elő a kecskeméti raktárakból, így azok is rászóvalkozhattak a tárgyakra, akik korábról már ismerték a gyűjteményt, illetve annak egy szeletét. A kiállítás vezető lépcsősor két oldalán a cseh Miroszlav Páral életnagyságú hibrid lényei, Minótauro-

sza fogadták a látogatót, felérve pedig az iskolaalapító ötvösművészként ismert Péter Vladimir joviális, kalapos figurája köszöntött. A kiállítóterben Pázmándi Antal *Kényes egyensúly* című kompozit plasztikája, a cseh Václav Šerák posztmodern oszlopa, az észt Sergei Isupov *A halász álma* című szürrealisztikus alkotása, Kemény Péter architektonikus kompozíciója, a lett Péteris Martinsons stilizált figurája, Fusz György groteszk *Sárkányfiúja*, Kádasi Éva törékeny porcelánvirágai és az orosz Alexander Zadorin installációja ragadták meg a néző figyelmét. Ebben a térben kapott helyet két, Szombathelyen jól reprezentált keramikumművész, Geszler Mária és Schrammel Imre alkotása is. Mindketten egy-egy különleges és nagy méretű plasztikával szerepeltek: Geszler az ipari táj esztétikáját feldolgozó korszakának csúcsművével, az inotai hőerőmű építészetéből inspirálódó, *Hűtőtornyok* cíművel, míg Schrammel a megrázó *1956* című munkájával. A durva samottos kerámiateglákon arccal lefelé fekvő, megnyomorított (holt)test emlékműként is értelmezhető.

A szellős terekben kiválóan érvényesülő, izgalmas atmoszférát teremtő szoborszekció fókuszba állítása mellett a kurátorok szándéka az volt, hogy a gyűjtemény sokféleségét is bemutassák. Ezért szerepeltek az előtér falán porcelán ékszerkollekciók, a posztamenseken pedig gyakorlati-használati funkcióval bíró kerámiák. Ezek közül a DeForma Csoport tagjainak korai alkotásai tűntek ki, különösen Babos Pálma és Benedek Olga 1986-os, platina- és

aranydíszítésű porcelán teás- és kávéskészletei, amelyek szintén ritkán látható tárgyegyüttesek. A belső kiállítóterben az ötven centiméternél kisebb, tehát a kisplasztika fogalmát kimerítő tárgyak szerepeltek, szisztematikusan válogatva a gyűjtemény különböző évtizedeiből, magyar és nemzetközi alkotóitól, különböző stílusokból és műfajokból.

A tárlaton összesen több mint száz tétel reprezentálta a Nemzetközi Kerámia Stúdió gyűjteményét. A szervezők külön egységet szenteltek Probstner Jánosnak, aki maga is keramikusként végzett az Iparművészeti Főiskolán 1970-ben. Kerámiamunkái mellett a látogatók az egész életét végigkísérő grafikai munkásságából és karakteres pasztellképeiből láthattak válogatást. Ugyanakkor vitathatatlanul érezhető volt, hogy Probstner főműve a Nemzetközi Kerámia Stúdió. Ezt a vélekedést hangsúlyozták a teret tagoló, vaskos pilléreken elhelyezett kétnyelvű falszövegek is, amelyeket a rendezők Probstner Jánosról és a Nemzetközi Kerámia Stúdió alapításának körülményeiről, a gyűjteményről, a Stúdió történetében meghatározó alkotókról, a jelentős szimpóziumokról, a Stúdióban folyó oktatási tevékenységről, az intézményhez kötődő kerámia seregszemplékről, valamint a Stúdió működését támogató Kortárs Kerámiaművészetért Alapítványról állítottak össze. A rövid szövegeket a Nemzetközi Kerámia Stúdió archívumából válogatott fotók illusztrálták, részletesen bemutatva az intézmény negyvenhét éves történetét.

A gyűjteményi kiállítás címe – *Az agyag alkimistái* – azokhoz a lírai elnevezésekhez hasonlít, amelyekkel Probstner definiálta a Nemzetközi Kerámia Stúdiót: *Kelet és Nyugat művészetének találkozási helye, a kreatív gondolatok szigete, az agyag kolostora.*

„a gyűjteményt múzeumi rangra kell emelni”

Ugyanakkor első olvasatra különösen szembeötlő az alkimisták megidézése, akiket a kerámiatörténetesek a kínai porcelán titkának kutatása és az európai keményporcelán feltalálásának vonatkozásában szoktak emlegetni. A címet Monika Gass keramikumművész, szakíró, a svájci székhelyű Nemzetközi Kerámia Akadémia (IAC) alelnöke értelmezte megnyitóbeszédében. Hangsúlyozta, hogy a Nemzetközi Kerámia Stúdió története és komoly gyűjteménye hatalmas érték a mai világban, ahol a digitális, pszeudouniverzumokban megfáradt egyén szomjazza a természetes materiák taktilis érzékelését. Egyre népszerűbbek a kerámiafoglalkozások, egyre többen nyúlnak agyaghoz hobbiból vagy kísérletező művészként, ám az autentikusságot és az egyediséget csakis hosszú tanulási folyamat révén lehet elérni. Az agyag alkimistái egyedi kézjeggyel rendelkeznek, Kelet és Nyugat varázslói ők, akik életet lehelnek a materiába. Anyagba formált gondolataik pedig a múltat mentik át a jövő számára, hosszú évezredek hagyományát követve. Monika Gass így fogalmazott: *„Ezek a különböző kézjegyek a mai tárlaton egyetlen nagy koncertté állnak össze. A rendkívüli technikák, színek és formák összhangjában – a legfinomabb porcelánoktól a színvilágon át a plasztikus művekig – a művészek agyagba csomagolt, gyakran nagyon személyes üzeneteket adnak át legbensőbb érzéseikből. Ez a kézjegy, a mindent eldöntő ihletett szellem, amely a kezeket vezeti, s amely a technikát, a színt és az anyagot egységbe rendezi, súlyt és állandóságot ad a gyűjteményben szereplő alkotók művészetének. Értéket kölcsönöz a munkájuknak, amely messze túlmutat a jelenen. A jövő generációi e minőségi kerámia-gyűjtemények alapján ítélik majd meg, mit tettünk hozzá mi – a ma emberei – az egyetemes kér-*

désekhez, a filozófiához, a társadalmi témákhoz és környezetünk alakításához. Mert a kerámia megmarad. A kerámia a régészek vezérfonala. A kerámia megőrzi gondolatainkat, életmódunkat, művészetfelfogásunkat. A művészi kerámia még ezer év múlva is vallani fog arról, hogy létünkben az anyagnak vagy az inspirációnak, a banalitásnak vagy az esztétikának adtuk-e elsőbbséget.”⁵

A Nemzetközi Kerámia Stúdió és annak gyűjteménye a magyar és a nemzetközi kerámia-kultúra legfényesebb világítótornya, amely tüpontosan mutatja meg a valódi minőséget a kortárs kerámia-kultúra egyre kuszább és egyre vadabb útvesztőiben. Éppen ezért biztosítani kell a jövő generációi számára a 2027-ben fennállásának ötvenéves jubileumát ünneplő Nemzetközi Kerámia Stúdió zavartalan működését, amely az alapító, Probstner János szellemiségét örökíti tovább, gyűjteményét pedig múzeumi rangra kell emelni. Talán ez a gondolat tekinthető a kiállítás központi üzenetének.

Jegyzetek: 1. PROBSTNER János, „A kreatív gondolatok szigete: A Nemzetközi Kerámia Stúdió Magyarországon”, in *Magyar Iparművészet*, 2. sz. (1999): 72–74. | 2. Többek között a *TéTT* című időszaki kiállításorozattal, valamint a textilművészet prosperáló évtizedeit bemutató gyűjteményi tárlatokkal: *TéTT – Megtört progresszió* (1968–1975). Szombathelyi Képtár, 2022. november 3. – 2024. május 5. / *TéTT – Velem 1975–1983*. Szombathelyi Képtár, 2022. október 20. – 2023. szeptember 13. / *TéTT – Symposion '69, '70*. Schrammel-gyűjtemény, 2022. október 15. – 2024. szeptember 1. / *Szövöit, burkolt és nyomott anyagok. Válogatás a Szombathelyi Képtár ipartextil-gyűjteményéből (1973–1988)*. Szombathelyi Képtár, 2022. április 17. – szeptember 25. | 3. *Múzeumalapító kiállítás: Válogatás a Nemzetközi Kerámia Stúdió gyűjteményéből 1979–1995*. Budapest, Iparművészeti Múzeum, 1995. december – 1996. április. | 4. *Múzeumalapító kiállítás: Válogatás a Nemzetközi Kerámia Stúdió gyűjteményéből 1979–1995*. Kecskeméti Képtár, 1996. március – június. | 5. Idézet Monika Gass 2025. október 3-án elhangzott megnyitóbeszédének kéziratából.

Fotók: 1. Jason Walker (USA): Dália hala; kőcerép; 70×50×25 cm; 2011 | 2. Péteris Martinsons (LV): Figura; kőcerép; 55×68×28 cm; 2005 | 3. Pázmándi Antal (HU): Kényes egyensúly; samottos kőcerép, porcelán, vaslemez; 170×53×23 cm; 2015 | 4. Alexander Zadorin (RUS): Kompozíció antik stílusban; samottos agyag, fa; 64×40×50 cm; 1994 | 5. Billie Jean Theide (USA): Nyaklánc; porcelán, textilzsinór, selyemcérna; 57×20×12 cm; 2010 | 6. Akio Takamori (JP): Fiú; kőcerép; 68×37×25 cm; 2007 (Fotók: Dénes Nóra)

Kortárs ékszerpanoráma

Szemezgetés a 2025. évi őszi kínálatból

A szentendrei Inflow Kortárs Művészi Kiállításról, illetve az esemény szakmai berobbanásáról tavalyelőtt már hírt adtam a *Magyar Iparművészet* 2024/5. számában. A szervezők profizmusuk és elhivatottságuk dacára számos kezdeti nehézséggel szembesültek, ugyanakkor a rendezvény osztatlan sikert aratott. 2025-ben a szentendrei Malom központi terében nyílt meg, szokás szerint a Szentendre Éjjel-Nappal Nyitva Fesztivál keretében, míg budapesti helyszínéként a Román Kulturális Intézet szecessziós villájának földszinti termei szolgáltak, ahol a megnyitón többek között a Franciaországban élő Horváth Izabella zongorázott. Itt egy kisebb, körülbelül harmincdarabos ékszerkontingens szerepelt az Inflow zsűrizett anyagaiból. A román Andreia Gabriela Popescu és David Sandu tárgyai egy-egy külön vitrint kaptak az *Art Corner* elnevezésű egységben, mivel ők a bukaresti ékszerfesztivál (Romanian Jewelry Week) alapítói és kurátorai, illetve a bukaresti Assamblage School alapító tanárai is. Az idei esemény díszvendége ugyanakkor az e műfajban világhírű, New Yorkban élő Charon Kransen professzor volt, akit hetedik tagként a zsűribe is sikerült megnyerni, illetve előadást és workshopot is tartott a résztvevő művészek nagy örömeire. A kiállított tárgyakat ezúttal is anonim zsűri válogatta össze, biztosítva a korábban megszokott magas minőséget.

Az egyik legtöbb elismerést és díjat bezsebelő gyűrű a Bécsben élő **Tomas Miskovic** darabja, amelyben a sajátosan befoglalt borostyánhasáb fénye át sugárzik a felépítmény túlsó oldalának áttört mintázatán. E tárgyegyüttesével a Legjobb Konceptió Díjának egyik nyertese lett, melynek köszönhetően Carlo Lucidi galériájában jut önálló kiállításra Rómában.

Inflow 2025

42 ország
168 művész
513 pályamű

Andreia Gabriela Popescu *Spectrum – Vowel colours* (*Spektrum – Magánhangzó színek*) című sorozatában azzal a gondolattal játszott el, hogy mely színekkel társítva láthatnánk a magánhangzókat a beszéd során. Látványos gyűrűi méretes, színes fejrészeinek meghatározó anyaga a formába öntött műgyanta, melyet csillámporral és egyéb anyagokkal tesz igazán látványossá.

Bars Yvette rendkívül attraktív, három nyakékból (*Háború, Fájdalom, Megújulás*) álló ékszersorozatának legdekoratívabb és legművészebb darabja a *Háború*, amelynek szögcsatornák alapjából körben történő rebbenek szét, részben aranyozott porcelán elemek formájában. Viselése vélhetően fájdalommal jár, ahogy a háború elszívása is.

Mariangela Murgia (IT) *Beyond the Armour* (*A páncélon túl*) címet viselő ékszerei szoborkompozícióként is elsőrangúak, ám ezek kisebb darabjai brosként, míg a legnagyobb sajátos belső elasztikus szerkezete révén viselhető nyakékké alakítható. E tárgyegyüttesével ő is elnyerte a Legjobb Konceptió Díját.

Wild Judit *Harmadik generáció* című munkája amilyen decens alkotás a sok-sok, méretével is kiemelkedő ékszer mellett, olyan kifejező első látásra. A bő nyolcvan évet átfogó, a holokauszttal terhelt múlttól a jelenig ívelő történet lírai formában ölt testet. Az otthont szimbolizáló négyzetes keretforma ablakként enged betekintést több generáció közös életterébe, ahol a kéményből felszálló füst nem csupán az idős családtag koncentrációs táborban lelt halálát, hanem a generációkon át cipelt traumától való szabadulás vágyát is ábrázolja. A látogatók a kiállítás teljes fennállása alatt szavazhattak a közönségdíjas műre, amelyet a finisszázson hirdettek ki: e tárgy és alkotója nyerte el.

A spanyol **Ana Dolores Flys** *Walking on Eggshells* (*Séta a tojáshejzen*) című kifejező nyakéke valóban

tojáshejéket tartalmaz, és a magyarban használatos „vékony jég” jelentéstartalmával azonos, óvatos, a kitarulkozást mellőző életvezetést sugall, amellyel elkerülhetjük a sebezhetőség érzetét, mások megbántását és az ezzel járó lelki fájdalmakat.

Domonyi Betti *1:13568* című gyűrűje spirálforma sínjének egyik végén kicsiny aranygolyójával, a másikon méretes antikolt, üreges, gömbszerű gyűrűfejjel azt szimbolizálja, hogy a nyolcvan évvel ezelőttihez képest – ezt jelképezi az 1 – a ma emberét 13568-szor több impulzus éri naponta, ami egyfelől az irdatlanul megnövekedett információáramlást, másfelől az ebben rejlő üresség dichotómiájának paradoxonát is érzékelteti.

A német **Susanne Hammer** *Beauty of Ageing* (*Az öregedés szépsége*) című nyakéke patinásodott rézlemezről készült. Az alkotó egy karlsruhei, 19. századi kápolna tetőzetének restaurálása során jutott hozzá a különleges nyersanyaghoz. A patina itt a természetes öregedéssel járó szépség kifejezője, egyben az emberi öregedés jelképe is. Ő a Legjobb Narratíva Díját kapta, emellett kiállítási lehetőséget nyert a Milano Jewelry Weeken. A másik díjazott **Annelieke Landré** *Heartbeat* (*Szívverés*) című alkotása lett. A bolgár **Ana Petrova** *The Imprints of War* (*A háború lenyomatai*) című gyűrűi pirosra és feketére festett bőrből formáztak, és sablonjukat egy, a művésznő kertjében talált régi, rozsdás ágyúgolyó adta, amely azóta múzeumba került. A robbanást jelképező hatalmas gyűrűfej rendkívül kifejező és egyben drámai. Alkotója kiérdemelte a Gyűjtői Díjat, ahogy **Nagy Erika** is *Lunae* című látványos nyakékével. A kék papírlamellákból, összesen huszonnyolc holdkorongból álló tárgyat vörös korallal díszített ezüstszegecsék tartják össze. A korall a tisztaság és az ártatlanság kifejezőeszköze, amely azt szimbolizálja, hogy a kislány idővel kiteljesedik érett nővé, aki már megtapasztalta az élet örömeit és nehézségeit egyaránt; ugyanakkor az ezeket jelképező kék lapok egy egészséges lelkiületű nőben harmonikus egységbe rendeződnek. Az alkotó a közönségdíjat is elnyerte e munkájával.

Az összes díjazott megkapta **Bihon Győző** szentendrei festőművész egy-egy kis méretű, egyedi olajfestményét, Szigeti Szilvia jóvoltából pedig kilenc alkotó nyert meghívást a Kiscelli Múzeum *Határtalan design* című, nagyszabású tárlatára. Az Inflow 2025 sikeres szezon zárhatott több mint ezer látogatójával.

Budapest Jewelry Week 2025

10. évforduló
100 alkotó
27 kiállítás

A rendezvény október 27-én kezdődött, és huszonhét kiállítást kínált. Az idei tizedik, jubileumi fesztivál a múlt évben sajnálatosan megghiúsult esemény kompenzációjaként szerveződött, elhagyva a korábban stabil igazodási pontként szolgáló központi kiállítást.

A kiállítók zöme középfokú ötvösképzést végzett alkotó volt, ahogy ez már évek óta érezhető trend. Ők különféle felállásokban – iskolák képviselőiben, már végzett alkotók egyéni vagy csoportos szerveződésben – számos tárlatot kínáltak. A magasabb minőségű tárgyakat azonban továbbra is a diplomás ékszertervezők jegyzik. Sajnálatos módon elenyészően kevés külföldi alkotó csatlakozott, akik nagyrészt visszatérő résztvevők voltak.

Két kiemelkedő kínálatú kiállítással találkoztam: egyfelől a *Határtalan design* keretében, másrészt a Kontrapunkt No. 3: *I Are Here – Otthon a Műzsával* című, **Besnyői Rita** (HU), **Gábor Vica** (HU/UK), **Lieta Marziali** (IT/UK) és **Sági Luca** (HU) közreműködésével megvalósuló projekttel, amelyről az alkotók beszámolója a *Magyar Iparművészet* weboldalán olvasható. A performansz sikere jelzi, hogy a statikus kiállítás már nem feltétlenül gyakorol elegendő impulzust a látogatókra – lehetséges, hogy a közönség valamilyen élményalapú többletre vágyik. Külföldi alkotók feltűntek a Foncière Andrassy úti termében is a *Conjunction* című tárlaton: a hazaiak (**Edőcs Márta**, **Lenzsér-Mezei Kata**, **Kaintz Regina**, **Égi Marcell** és **Kecskés Orsolya**) mellett **Isabelle Busnel** francia, **Rachele Pozzar**, **Daniela Corrias**, **Varga János Gábor** olasz és **Ching Su** tajvani művészek részvételével.

Ki kell még emelnem két különösen tehetséges fiatal művészt, **Kocsor Eszter Sára** és **Sógor Sarolt** tárlatát, amelyet Kocsor műteremlakásában rendeztek *Bent* címmel. Kocsor Eszter Sára rozsdamentes acélból, ponthegessztéssel építi fel formáit, és a polírozás mellett különleges bevonatokkal éri el látványos ékszerei tükrös jellegét, melyek gyakran egy-egy drágakő köré szerveződnek. Az alkotó nővéként domborított darabokat is bemutatott, míg Sógor Sarolt, az ezüstművesség fiatal hazai művésze felhúzással és részint kék patinázásokkal készített különféle, korántsem szokványos rézedényeket, bi-

zonyítva virtuóz technikai felkészültségét. Az egyiket körbehímmezte, egy vers sorait megjelenítve a belsőt. Másik munkáján egy falnak támasztott, méretes, pajzsszerű fatábla élet körben apró szögek garmadájával teletűzdelte, amelyben egy tekeredő cérna ugyancsak feliratot jelenített meg, mégpedig a művésznőnek a saját szövegeit, az adott tárgy által ihletett gondolatait kifejezve.

A Frolik Stúdió Galéria *Accent – Hangsúly* címen csoportos tárlatot kínált az Inflow-fesztivál hazai törzscsapatának (**Bars Yvette**, **B. Horváth Brigitta**, **Csabák Ildikó**, **Egressy-Molnár Viktória**, **Farkas Bea**, **Görömbei Zsófia**, **Hock Judit**, **Horváth Katalin**, **Jermakov Katalin**, **Mandl Mónika**, **Mátyók Györgyi**, **Miklósi András**, **Nagy Erika**, **Pálfalvi Emese**, **Tarr Tünde Borbála**) munkáival, akik nem mellesleg Jermakov Katalin workshopjain

edukálódtak. A művésznek évek óta a legmagasabb szinten képezi javarészt ötvös tanítványait, akik közül a legjobbak hamar bekerülnek a hazai és nemzetközi élvonalba.

Börcsök Anna a B32 Galériában jutott önálló kiállításához *Narratív ékszer* címmel, ahol diplomamunkáitól kezdve eddigi tervezői pályájának megannyi műve szemléltette különleges, provokatív műveket és méretes testkiszereket sem nélkülöző pályáivét.

Az Autistic Art Galéria és háttérialapítványa (korábban Mosoly Alapítvány) 2006 óta foglalkozik autista otthonok támogatásával, illetve a gondozottak művészetterápiás kezeléséhez igyekszik bevonni élvonalbeli hazai művészeket reflexív munkák aukcionálása céljából. A galéria ezúttal **Edőcs Márta** üvegtervező művész, valamint **Gera Noémi** és **Király Fanni** ékszertervezők összeszokott csapatának munkáit fogadta, akik egyben rendszeres résztvevői az alapítvány programjainak. Edőcs Márta új, rogyasztásos technikájú üvegeket használt ezüstékszerei befoglalt díszeként. Király Fanni a *Csodakamra*-sorozatának újabb darabjaival állt elő, míg Gera Noémi hasonlóan kimeríthetetlen, színes drótköltevényeivel kápráztatta el a szemlélőket.

Kvartett címen **Gaal Gyöngyvér**, **Zalavári Fruzsina**, **Ádám Krisztián** és **Varga Viktor** mutatott be részben már jól ismert munkákat. Gaál Gyöngyvér gyöngyházzal kirakott, felhős nyakéke és Varga Viktor sorozatgyártásra szánt, apró befektetési aranyat befoglaló gyűrűi nővumként ragyogtak. Hibátlan minőség, kiforrott tervezés minden egyes munkán.

A BBBKultPont vendégeként **Roskó Mária** és **Tengely Nóra** *Kettős látás* címen mutatták be tárgyaikat. Roskó Mária egyfelől azzal kísérletezett, hogyan tud olvadt, folyós hatást imitáló fémeket létrehozni, amelyeket különféle módokon installált. Például kőszerű, feketére égetett fa mélyedésébe tökéletesen beleillő, „olvadt” fémmel hozott létre objektet. Egyik nyakéke edényszerű függőjének lyukain méretes gyöngyök „csurogtak ki”, míg a másik függőjét gubószerűen formálta. Tengely Nóra a láncok elkötelezettje, ám ebben a műfajban részint hatalmas kompozíciókat jegyzett, amelye-

ken a fekete láncszemeket kék bársonyosinór vette körül, máshol pedig a láncszemek közeiben gyöngyök sorakoztak, amelyek a rögzítő gombjaiként is funkcionálhattak.

Simon Réka önálló tárlaton jelentkezett a Jurányi Házhoz tartozó Kacagás Bisztróban *El nem mesélt történetek, mesélő ékszerek* címmel. Az apró kockák zsanérozott láncolatából álló, címadó nyakék alapötletét az adta, hogy sok-sok embertársunk képtelen végigmészni mondandóját társaságban, mert a hangadók rendre közbevágunk. Az alkotó számos ilyen történetét felírta összehajtott, apró papírlapokra, amelyeket becsíptetett a nyakék kockái közé. Izgalmas tárlatokat láthattunk a Paloma Artspace Galéria *Indusztriál – Industrial* című csoportos tárlatán **Farkas Krisztina**, **Burgolits Edit**, **Szilaj Eszter**, **Mihályffy Zsuzsa**, **Ivánka Zsuzsa**, **Szabó Henrietta**, **Ihász Emese** és **Wild Judit** jóvoltából. A különféle ötvösképzéseken tanult alkotók szépen kivitelezett, gondolati tartalommal átitatott tárgyai kétségtelenül összemérhetők egy fémes tervezőszak másod- és harmadéves tanulóinak alkotásával. Minden tárgy mellett a koncepciót ismertető szöveget olvashattunk. Lényegében hasonló színvonalat képviselt a MUMU Műhelymúzeum *Terreus – Földből* című tárlata, egy másik hasonló társulás kilenc alkotójának munkáival.

Természetesen válogatásom mindkét témában erősen szubjektív, a teljességre törekvés igénye nélkül. A Budapest Jewelry Week merőben más típusú áttekintést ad az ötvösség jelenlegi állapotáról, mint egy ötvös biennálé, azonban ugyanolyan fontos indikátora a szakmának.

Fotók: 1. Ana Petrova: A háború lenyomatai II., valódi bőr, ragasztó, bőrfesték, tinta; 2025 (Fotó: Ana Petrova) | 2. Huber Kinga: Fizetség; bronz; 2025 (Fotó: Huber Kinga) | 3. Gaál Gyöngyvér: Felhő – nyakék; ezüst, gyöngyház; 2025 (Fotó: Timaffy Péter) | 4. Ani Flys: History – bronz; tojáshej, gyanta, réz, ezüst, csont, fű, magvak, pálcika, toll, tinta, rozsdamentes acél; 2025 (Fotó: Ani Flys) | 5. Wild Judit: Harmadik generáció – függő; ezüst, gyapjú; 2025 (Fotó: Wild Judit) | 6. Nagy Erika: Lunea – nyakék; papír, korall, ezüst; 2025 (Fotó: Varga Gábor György) | 7. Domonyi Betti: 1:13568 – gyűrű; antikolt ezüst, arany; 2025 (Fotó: Benyó Krisztián) | 8. Andrea Gabriela Popescu: Spectrum – gyűrű (Magánhangzó színek-sorozat); arany, kristálygyanta, fluoreszkáló pigmentek; 2025 (Fotó: Benyó Krisztián) | 9. Kiállítási enteriőr: FISE Galéria – Valóságteszt című kiállítás (Fotó: Simonyi István) | 10. Sógor Sarolt: Tál, oldalán hímezett felirattal; réz; 2025 (Fotó: Simonyi István)

Helyzetjelentés

*A 37. Őszi Kerámia Tárlat az MKISZ Galériájában
2025. november 13. és december 7. között*

Változó világban élünk, és az iparművészet is reagál az új feltételekre, lehetőségekre, kényszerűségekre, impressziókra. Kénytelen is, hiszen a hagyományos elvárások, célok és keretek már régen elvesztették érvényüket. A kerámiaművészek nincsenek könnyű helyzetben. Az anyag, amellyel dolgoznak, korábban elsődlegesen használati tárgyak előállítására szolgált. Amikor a gyári termelés „átvállalta” tőlük ezt a feladatot, részben a tervezésben, részben az egyedibb, kisebb szériás fazekasságban, illetve a szobrászatban keresték az önkifejezés lehetőségét. A hatvanas években kibontakozó szimpóziummozgalom is a hagyományostól elszakadó, az anyag- és formakísérletek terén kibontakozó egyéni utakat, a plasztika felé fordulást erősítette, támogatta. A rendszerváltás után a gyári tervezés jószerevével bezárult a magyar keramikumművészek előtt, így nem maradt számukra más lehetőség, mint az egyedi tárgyak létrehozása, amelyek vagy őriznek még valamennyit a funkcionális megközelítésből, vagy teljes mértékben a plasztikában kifejezett gondolatok megtestesülését szolgálják. Nagyon kevés azon galériák száma, ahol a kerámia- vagy a porcelántárgyak megjelennek, a művészek elsősorban kiállításokon mutatják meg műveiket. Ezért is fontos, hogy a szakma által elindított Őszi Kerámia Tárlat immár harminchét éve létezik, és lehetőséget ad a művek és a művészek csoportos találkozására, ahol az életkori és stílári spektrum rendkívül széles. Ez az esemény alkalmat kínál a következő évi Gábor-díj megszavazására is.

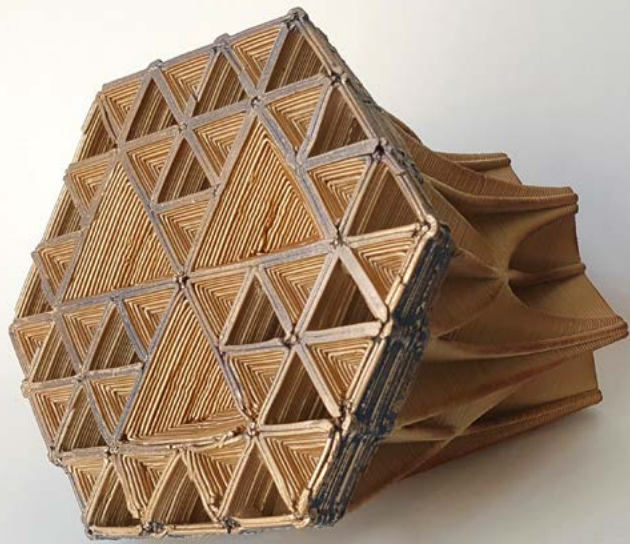
Kimondottan használati tárgyat kevesen mutattak be: Bartha István, Benedek Olga, Szabó Kinga és Boldizsár Zsuzsa munkái sorolhatók ide. Bartha

**56 alkotás
37 év
40 kerámiaművész**

István keskeny nyakú vázája már szinte védjegyévé vált gyönyörű kristálymázával; Benedek Olga – az art decót megidéző – kanna-csésze duója; Szabó Kinga hagyományos, figurális, állatmotívumos dísztlája és Boldizsár Zsuzsa különleges hangulatlámpája képviselte ezt a vonalat. A dísz tárgy-kategória legbravúrosabb darabja Ujj Zsuzsa *Őszi mese* című sulyomformája volt.

Idolokat, toronyalakzatokat mutatott be Segesdi Bori, Minya Mária, G. Heller Zsuzsa, Pagony Rita és Csemán Ilona (utóbbi egy 1985-ös, ma is aktuális darabot), mindannyian a rájuk jellemző egyedi formaképzéssel, építkezéssel, adott esetben technikai bravúrral.

Figuratív plasztikát idézett Mihály Gyula *Codein* című, gólemszerű alakja. Borsódy László *Sectio X.*, Szávost Katalin *Kettő* és Szalay László *Tál* című alkotásai eddigi munkásságukat magas minőségben reprezentáló objektumok voltak.

Külön műcsoportot képeztek az olyan izgalmas, szellemes, konceptuális művek, mint Szűcs Éva Andrea *Te vagy a másik felem*, Berzy Katalin *Cím nélkül*, Ráthonyi Kinga *A szürke róka színhelyesen* és Pázmándi Antal *Téves rendelés* című munkája.

Babos Pálma és Haber Szilvia az anyag szerkezetének analizálásával kísérletezik. Babos Pálma ezen a tárlaton nem különleges tornyai, városeelemei egyikét mutatta be, hanem egy sokszögű, párhuzamos síkokban elrendezett geometriai kristályszerkezetet, amely anyagában és megformálásában egyaránt bravúrosan kivitelezett. Haber Szilvia a 3D technológiával kísérletezik már jó ideje, ezúttal egy háromszögekből és hatszögekből konstruált, finoman ívelt formát állított ki *Szakrális geometria* címmel.

A negyven kiállító művész – néhány kivételtől elte-

kintve – formaképzésben, anyaghasználatban, színnek és mázak alkalmazásában már kiforrott egyéni alkotói stílusukat hűen reprezentáló műveket mutatott be, ugyanakkor a tárgyak zöménél érzékelhető volt a kísérletezés, a bevált gyakorlattól való eltérés, a megújulás szándéka. Ennek is köszönhető, hogy sikeres és tartalmas tárlatot láthattunk keramikumművészeinktől.

Gábor-díj

A tárlat hagyományainak megfelelően az előző év Gábor-díjas alkotója egy kisebb kamaratárlaton mutatja be műveit, ahol Kondor Edit izgalmas tárgyait láthattuk. Szabadon játszik a formákkal, amelyek elveszítik eredeti, funkcionális jelentésüket. A porcelánból, kerámiából képzett csövidomok különös egyensúlyhelyzetben lévő téralakzatokká, szoborrá nőnek össze. Az *Arany háromszögben* három, aranyozott orrú cipőt viselő alsó lábszárból áll össze egy zárt háromszögforma, a *Kis magyar tandemben* pedig ugyanez a végtag-lábbeli összeállítás egy térben összenövő ikerformát eredményez. Babát formáló bábuval idézi meg a női princípiumot a *Femininity* darabokban, míg ágcsövek vagy csőágak rajzolnak ki biomorf alakzatokat *A természet mesterséges természete* és a *Metamorf* kompozíciókban. Kondor Edit egyedi konceptuális alkotó, aki új összefüggéseket keres, bátran szakít a hagyományos anyag- és formaegyüttesekkel, és szabadon kísérletezik a gondolat formába zárásával.

Kiállító művészek: András Edina, Babos Pálma, Bartha István, Benedek Olga, Berzy Katalin, Bokor Zsuzsa, Borsódy Eszter, Borsódy László, Csemán Ilona, Formanek Zsuzsa, G. Heller Zsuzsa, Haber Szilvia, Janisch Kornélia, Kemény Péter, Kondor Edit, Krajtsovits Margit, Kun Éva, Kutak Adrienn, Lakatos Ábel, Lőrincz Zsuzsa, Magyar Márta, Maróti Viktória, Mihály Gyula, Mínya Mária, N. Csehi Edit, Pagony Rita, Pázmándi Antal, Pusztai Ágoston, Ráthonyi Kinga, Segesdi Bori, Somogyi Sándor, Szabán György, Szabó Kinga, Szalay László, Szávost Katalin, Szemereki Teréz, Szócs Éva Andrea, Tóth Magdolna Sára, Tóvölgyi Katalin, Ujj Zsuzsanna

Fotók: 1. Benedek Olga: Zuhatag – teáskészlet; öntött porcelán, mázalatti és platina festés; kanna: 17×22 cm, csésze: 9×12 cm; 2024 | 2. Haber Szilvia: Szakrális geometria; vaskloridban áztatott, festett, 3D nyomtatott kerámia; 22×25×22 cm; 2023 | 3. Babos Pálma: Dinamikus rendszer I.; 1240 °C-on égetett, kézzel épített, mázatlan porcelán; 28×33,5×8 cm; 2025 | 4. Kondor Edit: Broken Body; 1280 °C-on égetett, mázatlan porcelán; 18×35×18 cm; 2020–2025 | 5. Ujj Zsuzsanna: Őszi mese; 1230 °C-on égetett, mintázott, festett, samottos agyag; 36×40×37 cm; 2025 | 6. Maróti Viktória: Menedék XVI.; kézzel épített, színezett porcelán; 35×30×27 cm; 2020 | 7. Formanek Zsuzsa: Ékszer I. – medál; üveggel összeolvasztott egyiptomi paszta ezüstszereléssel; 6×8 cm; 2024 | 8. Kondor Edit: Arany háromszög; 1280 °C-on égetett, színezett porcelán; 45×45×17 cm; 2022 (Forrás: Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetsége)

Fémcsipkék

B. Laborcz Flóra ötvösművész alkotói világa

B. Laborcz Flóra az ötvösmesterség és a szobrászat klasszikus anyagait (fém, követ és fát) alakítja tradicionális kézműves technikákkal vagy szobrászi eljárásokkal egyedi plasztikai formákká, illetve alkalmazott tárgyakká a megrendelő igénye szerint (épületdíszítő elemekké, címerekké, cégerekké, emléktáblákká). A különböző időszakokban és változatos műfajokban született munkáin megfigyelhetők olyan sajátosságok, amelyek öt évtizeden keresztül állandóvá váltak életművében, és az abban tükröződő valóságkép tudatosan alkalmazott elemeiként mutatkoznak meg. A faragott fa- vagy kőplasztikák, illetve a mintázás után öntéssel véglegesített kompozíciók mellett kitartó következetességgel vágja, kalapálja, hajlítja, forrasztja és cizellálja a sárga- és vörösréz- vagy alumíniumlemezeket úgy, hogy azokból frontális motívumrendszerek, úgynevezett térdeplő formák épüljenek. Máskor öntött bronzszoborelemeket társít fával, kővel és talált tárgyakkal, hogy azok egy teljességet jelképező mértani befoglaló formában statikusan álljanak vagy lebegjenek, esetleg jelenjenek meg egy falfelület előtt. Ezeket az anyagátársításokat éremmé is formálja, mint például a fém- vagy textilszállal hímzett dróthálót.

„kompozíciói úgy mozognak, ahogyan a lélek útjai”

Bármelyik lehetőséget is választja a döntően fém meghatározottságú motívumrendszerek felépítéséhez, azok mindig a lebegést, illetve e mozgási alapforma több alternatíváját érzékeltetik: a ringást, a hullámzást, a forgást vagy a gurulást. Kompozíciói

úgy mozognak, ahogyan a lélek útjai: térbeli hely- és helyzetváltoztatásuk csak kikövetkeztethető, de fizikai mérésrel vagy tapasztalattal nem igazolható. A műveken az emberi kultúra archetipikus mintákban jelenik meg. Az alkotó személyes jelképei, ezek kapcsolódásai és a közöttük feltároló összefüggések szerveződnek rendszerre az emlékek és a fantázia asszociációinak törvényszerűségei szerint. A dekoratív és a fogalmi motívumok is szerves egységé forrnak, ugyanis az ötvös-szobrász minden tárgyat, természeti jelenséget vagy éleseményt szimultán érzel térben és időben létező, fizikailag megragadható, ugyanakkor önmagán túlmutató, szimbolikus értelemmel rendelkező szellemi-érzelmi valóságként is. Érzékelésének interpretációjával feszegeti létének határait. Valamennyi plasztikája arról tanúskodik, hogy a végtelenség élménye egzisztenciális tapasztalattá vált számára, túlmutatva a szülői ház falain, kertjének kerítésén, Rákoshegy, Budapest és számos ország, sőt az atmoszféra határain is. Mindezzel kapcsolatos gondolatait két önálló kiállításon is megosztotta: 2002-ben az Iparművészeti Múzeumban, 2019-ben pedig a rákoshegyi B. L. Teremben mutatta be alkotásait *Személyes végtelen* címmel.

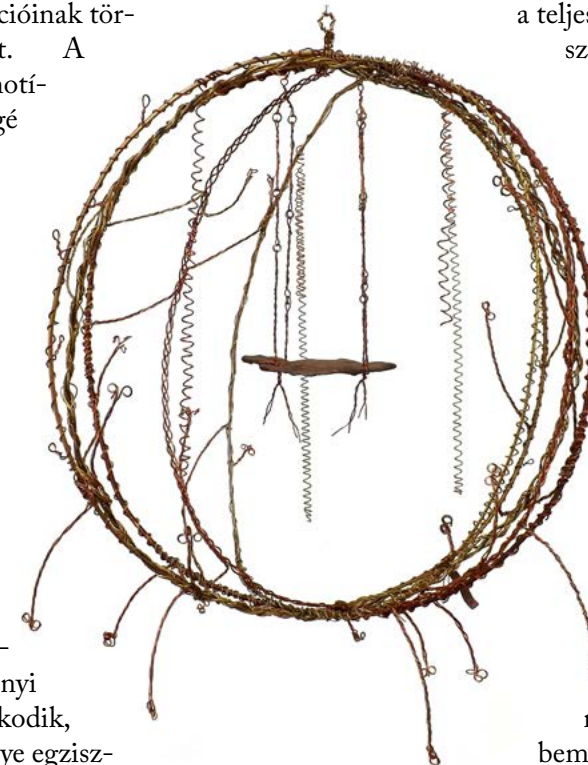
A bő másfél évtizednyi különbséggel megvalósult két tárlaton nem ugyanazok a kompozíciók jelenítették meg a személyes lét végtelenségéről szerzett egzisztenciális tapasztalatokat, mivel a későbbi eseményen újabb művek is hitelesítették a korábban feltárolt igazság érvényességét. Mindennek újabb interpretációjával szolgált 2025 nyarán a Nemcsics Emlékház Színországi Galériájában – valójában egy lakóház szobányi terében – bemutatott alkotásainak *Fémcsipkék* című egysége.

Nemcsics Antal és Takács Magdolna festőművészek egykori, mátyásföldi otthonának négyzet alaprajzú szobájában a mennyezet közepéről lelógó gömbkompozíció határozta meg a teret. Az *Álmo-*

dozó hinta címet viselő alkotás palástja vörös- és sárgaréz bordákkal díszített. A bordaívek apró láncszemekből épülnek fel vagy spirálisan csavarodnak; vékony vonaluk áttört, ahogyan maga a gömbforma is, így beláthatunk a test belsejébe. Tetején egy hinta láncszemei függenek és tartják a középpontig érő bronz „felhőhinta ülést”, de a teljességet jelképező alakzaton túl a szoba többi részlete is áttűnik.

Ez a síkidom a *Felhőkalicica* című alkotásban is megjelenik.

A kiállítás rendezési sajátosságai – a központi kompozíció befoglaló formájának ismétlése nélkül is – gömbszerű építészeti tér hatását érzékeltették. Az üveghasáb tárlókat ugyanis a falsarkok merőlegeseinek átfojgójaként helyezte el az alkotó, lekerekítve a szögletes térzáródást, amit anyaguk áttetszősége is megerősített. Az üveglapokon bemutatott, áttört felületű érmék-

kel a mű és az installáció egységben szemlélteti Laborcz Flóra alkotói világának egyik meghatározó sajátosságát, a lebegés élményét. Ez a rendezési megoldás összhangban állt a mennyezet közepéről lógó, *Álmodozó hinta* című, 2019-ben készült alkotás szellemiségével. A megszemélyesített tárgy nem a hozzá kapcsolódó fizikai mozgással van jelen a kompozíció rendszerében, hanem – a címben jelzett – szellemi „tevékenységével”. Álmodozásának tárgyait, illetve személyeit a padlón a hinta mellé rendelt, húsz évvel korábban készült két plasztika jelenítette meg. A fémcsipkékké formált emléklapok, térformák azokra az asszonyokra (a dédnagymamára és az édesanyára) utalnak, akiktől az alkotó gyermekkorában megkaphatta az érzelmi biztonságot életre szólóan meghatározó ringatás élményét. A hinta egy ideje mozdulatlan; az emléklap-kompozíciók több formában öltönek tesztet: acélból, vörös- és sárgaréz csövekből hullámzóan kirajzolódó alakzatokban, valamint az egymás alá, fölé és csavarodva rendeződő emlékképek szerkezetében, illetve a zsanérral összefogott, *M.A.M.I.*

című térbeli triptichon lapjain. A felnőtt alkotó gyermeki énjének női felmenői iránt kinyilvánított érzelmi gesztusai megérlelték azokat a kérdéseket is, amelyek az emberi lét perspektíváira irányulnak. A kérdésselvetést árnyalta az a rendezői megoldás is, hogy a természeti valóságból kilépett személyek (vagy emléklapjaik) a földön álltak, míg a természeti valóságban létezők a magasba emelkedve jelentek meg. Az álmodozó a földre szólítja azokat, akikre emlékezik? A természetfölöttibe lényegültek magukban hordozzák az itt hagyottat is?

A Színország Galéria kiállítóterének középpontjában álló műegyüttes szimbolikus szerkezeti és személyességgel átítatott motívumai a természet egé-

„a végtelenség élménye egzisztenciális tapasztalat”

szének, az univerzumnak a viszonyrendszerében tárják fel azokat a kapcsolódási pontokat, amelyek a családtagok létformájának változásait éppúgy értelmezik, mint általában az emberiségét. A *Fémcsipkék* című kiállítás központi magját a *Térdeplő alakzatok* elnevezésű, immár huszonnyolc alkotást tartalmazó kompozíció három egysége ölelte körül.

Az ihlető jelenséget tematikusan is felidézte az *Esőfelhők I–II.* című fémcsipkepáros. A függőleges, szalagszerű forma oldalvonalai az emberi test arányai szerinti ívekkel térnek el a téglalap geometriájától. Felső záró része olyan, mint a vállak közé húzott emberi fej, de akár felhőtáráj is lehet. Az oldalvonalak közötti felületen jobbról balra lejtő, egymás alatti sorokban látható cseppmotívumok megidézik az esőt és annak útirányát: enyhe hegyesszögű pászmákban történő földre érkezését. A kompozíció ezen egysége árnyékként ismétlődik meg a vízszintesbe forduló talprészen. A mű statikáját is biztosító szerkezeti megoldás térdeplő testhelyzetet idéző motívumként is értelmezhető. Ezzel az alkotó kifejezi a teremtett világhoz – abban a saját belső valóságához és a környezethez – fűződő

viszonyát: megismerésvágyát és a feltárult igazságok iránti tiszteletét.

A felhő és az eső motívuma – a *Térdeplő formák* kompozíciójában – magába foglalja az ember archetipikus tudását a víz jelentőségéről, ahogyan az esőcseppmotívumok kitöltik a stilizált emberi alakot. A figura fejének és a felhőtárájnak az egymásra rétegződése pedig annak az őshitnek vagy őstudásnak a képi megfogalmazása, hogy amint – az emberi test jelentős százalékát kitevő – víz képes a folyókból és a tavakból az égbe párologni, majd onnan csapadék formájában visszatérni, úgy az ember sajátossága is, hogy létével eget és földet kössön össze, illetve a természeti térben éppúgy megtalálja létformáját, mint a természetfelettiben.

Az univerzális mintaképzés további vetületei jelentek meg a Színország Galéria kiállításán a *Térdeplő formák* kompozíció típus másik két sorozatában is. Az *Esőfelhőkkel* megközelítőleg azonos időben készültek a *Róma*-sorozat darabjai. A cizellált, kovacsolt, forrasztott vörösréz pasztikák követik a *Térdeplő formák* szerkezeti rendjét, ám spirált idéző szimbólumaik az itáliai város történetéhez, az egyetemes emberi kultúra meghatározó korszakaihoz kapcsolódnak. Egy évtizeddel később magyar címermotívumok kerültek a *Térdeplő formák* kontúrjai közé egymásra épülő, lejtős sorokra.

Egy adott szerkezeti rendben a fogalmi jelek, jelcsoportok változása, valamint az újabb motívumegységek régi struktúrában való helytalálása azt

mutatja, hogy az alkotó autentikus valóságképét találta meg a *Térdeplő formák* kompozíciós világában. Ebben értelmezhető számára az univerzum összefüggései, éppen úgy, mint a családi életút vagy a nemzeti és az egyetemes kultúra hagyományai. Ezek az értelmezések kínálnak választ az emberi lét távlatával kapcsolatos kérdéseire, megoldásként pedig a szellemi végtelen elvont valósága mellett a személyes végtelen konkrétságára is rávilágítanak.

A *Fémcsipkék* című kiállítás azt tükrözi, hogy az alkotó a fémek fizikailag nehéz megmunkálási módjában lelt rá nőiességének kifejezőeszközére. A csipkeszerű, áttört felületek és a pasztikai formákat határoló síkok vagy vonalrendszerek csipkeszerű díszítettségének következetes alkalmazása olyan kitartó magatartást sejtet, amely a hosszú időn át türelemmel tevékenykedő csipkeverő asszonyokra is jellemző. B. Laborcz Flóra személyiségének meghatározó vonása, hogy a szemlélődve felismert igazságokat képes szervesen beépíteni hétköznapi életvitelébe és alkotói tevékenységébe. Úgy alkot, ahogy él, és úgy él, ahogy alkot. Gyermekként szülői háza padlását hajóként kezelte, amelynek ablakán át kémlelte a kertet mint tengert. A gyermekkor elmúltával a nappalivá alakított egykori apai szobrászműterem mennyezetére függesztette fel az *Álmodozó hintát*, hogy a ringatás élménye megmaradjon számára. A művet az alkotó időnként kölcsönadja egy-egy kiállítás terébe, majd újra otthona meghatározó elemévé válik.

Fotók: 1. *Esőfelhők* (Könny-Eső I–II.) / *Térdeplő formák* XX–XXI.; szerelt alumíniumrúd, lemez, huzal; 145×66×31 cm és 152×71×31 cm; 2011 | 2. *Lugas* / *Álmodozó hinta*; sárga- és vörösréz, bronz; 49×39×23 cm; 2019 | 3. *Repülj, hajóm!*; sárga- és vörösréz; 71×44×8 cm; 2020 | 4. *Felhő-hinta*; mobil szobor; sárgaréz, bronz; 54×32×22,5 cm; 2019 | 5. *Felhős leporelló*; vörösréz; 22×52×10 cm; 2024 (Fotók: B. Laborcz Flóra)

Dialogus a kortárs ékszerművészetről III.

Sorozatunkban különböző országokból érkező ékszertervezőkkel beszélgetünk alkotói folyamataikról és munkáikkal kapcsolatos gondolataikról. A beszélgetések feltárják a művészek személyes tapasztalatait és inspirációs forrásait, miközben új szempontokkal gazdagítják a kortárs ékszerművészet értelmezési lehetőségeit.

A nézőpontváltás új kontextust teremt az ékszereknek

A Bécsben élő és alkotó **IRIS HUMMER** munkáiban az egyik legmeghatározóbb elem a nézőpontváltás: különleges gondolati tereket hoz létre, ahol a sajátunktól eltérő szemszögből tekinthetünk a világra. Gyermekként hamar a színpadon találta magát: utcaszínházi, bábszínházi és cirkuszi előadásokban szerzett tapasztalatai a mai napig meghatározzák performatív szemléletét és alkotói módszereit. Családi háttere szintén erőteljes hatást gyakorolt kreativitása kibontakoztatására és a különböző művészeti formák iránti nyitottságára.

Iris Hummer Könnyedén ötvözi a nemesfémeket, a textilt és a ready-made tárgyakat, miközben kétségbe vonja mindazt, amit természetesnek veszünk. Munkái háttérében szociológiai és filozófiai kérdéskérdések húzódnak meg, elméleti megközelítése pedig mélyreható kutatási folyamat eredménye.

Gábor Vica: *Abelyett, hogy kronológiai sorrendben beszéljünk a projektjeidről és a műveidről, inkább a jelenről kérdeznék: milyen kérdések vagy témák foglalkoztatnak mostanában?*

Iris Hummer: Az utóbbi időben különösen foglalkoztat a gondolat, hogy a nézőpontváltás alapvető eszköz lehet a művészetben. Ezt a témát szeretném mélyrehatóbban kutatni egy cikksorozatban is. A nézőpontváltás nemcsak a pszichológiában jelenik meg, ahol az empátia és a konfliktuskezelés fejlesztését szolgálja, hanem más területeken is, például az antropológiában segíthet idegen kultúrák megértésében, míg a filozófiában ráébreszthet minket arra, hogy nem létezik abszolút igazság, csupán különböző értelmezések. Lenyűgöznek azok a gondolati terek, amelyek a nézőpontváltásból születnek. Amikor kilépünk a saját perspektívánkból, és más szemszögből tekintünk a világra, létrejön a megfigyelés aktusa. A régi gondolkodásminták érvényüket veszítik, az újak azonban még nem alakultak ki. Ebben a gondolati

térben rejlik a lehetőség: megnyitja az utat új, korábban elképzelhetetlen megoldások előtt, hogy az emberek közös nevezőre juthassanak, amikor felismerik egymás szempontjait és szükségleteit. Ez a tér képes hidakat építeni, és arra ösztönöz, hogy a meglévő kereteken túl gondolkodjunk.

George Mead amerikai filozófus és szociológus hangsúlyozza a nézőpontváltás képességének fontosságát, különösen politikai konfliktusokkal terhelt, a háború eskalációjával fenyegető időszakokban.

A demokrácia és a béke fenntartása érdekében mindannyiunk célja a párbeszéd – ezt vallotta az osztrák pacifista író, Bertha von Suttner is. Igyekszem beépíteni a nézőpontváltás képességét az ékszerembe. Az ékszer képes üzenetet közvetíteni, így része lehet egy változási folyamatnak. A *ZigZag* című csoportos kortárs ékszerművészeti tárlaton bemutattam ehhez kapcsolódó műveimet 2025 novemberében Shenzhenben.

Hogyan válik ez a megközelítés az alkotói gyakorlatod részévé, és milyen formában jelenik meg a munkáidban?

Az alkotói folyamat elmélyüléssel kezdődik valamilyen impulzus, emlék vagy forma kapcsán. A Kínába készült sorozatban például performatív élményekből indultam ki, ahol faszénnel készítettem, életnagyságú testrajzok alkotási folyamatából szerzett tapasztalatokat ültettem át egy új médiumba. A mozdulatok közvetlen, taktilis kapcsolata megmaradt a kiindulási anyaggal, de formailag továbbfejlesztettem őket. Ily módon a határokat kutatom, új távlatokat fedezek fel, és olyan formákat engedek kibontakozni, amelyek a test és a tér között közvetítenek.

Ezt követi a strukturálás fázisa, amely intenzív interakció az elmélet és a gyakorlat között. Kutatás, olvasás és írás révén rendszerezem az információkat. A kollázs és a fotográfia eszközzé válik az előfeltevések megkérdőjelezésében, a kép és a gondolat egymásra vetítésében, valamint az új összefüggések feltárásában. Szándékosan engedem meg magamnak a kitérőket, a hibákat és az alkotói szüneteket, hogy olyan rezonancia jöhessen létre, amely túlmutat az aktuálisan nyilvánvalónak mutatkozó tényeken.

A folyamat része egy tudatos szerepcseré is: más nézőpontból tekintek a munkámra – lefotózom, felveszem a testemre vagy elhelyezem a térben –,

hogy új értelmezési keretben lássam térbeli hatását, funkcióját és narratíváját.

A nézőpontváltás iránti érdeklődésem a camera obscura kapcsán is megjelenik – ebben az eszközben a világ újrendeződik azáltal, hogy megfordul. Hasonló elv érvényesül a *How to adorn yourself with words* című munkámban is, amely arra inspirál, hogy merjük hallatni a hangunkat és a véleményünket annak érdekében, hogy a megszokottól eltérő szemszögből folytathassunk vitát.

Mesélj a szbenzeni kiállításon bemutatott munkáidról!

A *ZigZag* kiállításra három tárgyból álló sorozatot készítettem, amely az ékszer szerepét úgy vizsgálja, mint az életutunk követését segítő eszközt. A látzólag megváltoztathatatlan struktúrákat is lehet úgy szemlélni, hogy új cselekvési lehetőségek és új perspektívák bontakozzanak ki. Ezek a munkák arra inspirálnak, hogy gyűjtsünk tapasztalatokat a világban és fejlesszük magunkat, hiszen az élet folyamatos önfelfedezés.

A *Play – Around* című munka az ékszer szerepét vizsgálja, mint az élet előre meghatározott útjelzőjeinek megfigyelésére szolgáló eszközt. Az élet állandó változásként, pillanatok folyamaként jelenik meg, amelyek mindegyike új lehetőségeket és utakat rejt. Ez az ékszer nem csupán tárgy – kíváncsiságra, tanulásra és fejlődésre ösztönöz.

A *Turning Point* elnevezésű tárgy két egyenlő részből áll, 360 fokban elforgatható, és a változás pillanatát tematizálja. A két zsinór hossza variálható, így a nyaklánc különböző hosszúságban viselhető. Ez az alkotás materiális emlékeztetőként szolgál arra, hogy mentálisan rugalmasak maradjunk, és folyamatosan kérdőjelezzük meg saját nézőpontunkat.

A *Push – Pull* című munkában egy rendszer manifesztálódik a kör formájában. A tárgy mechanikai és metaforikus vizsgálatként született, ahol a komplexitás a mozgásban rejlik: három zárt alrendszer kölcsönhatásban áll egymással, lehetővé téve a mozgást a mozgásban. Ez az elv olyan tárgyat hoz létre, amely formailag zárt, de lehetővé teszi a dinamizmust. A „push” és a „pull” a vonzás és taszítás polaritását, valamint az előre- és hátralépés játékát jelenítik meg. A *Push – Pull* ékszer felhívja a figyelmet az egész rendszer elfogadására minden alrendszerével együtt és annak egyensúlyban tartására.

A saját önismereti utadon most milyen témára fókuszolsz leginkább?

Az elmúlt években a fókuszom jelentősen áthelyeződött: egyedi témákra és motívumokra való összpontosítás helyett sokkal izgalmasabbnak találom, ha a munkámat tágabb kontextusba helyezem. Éppen ezért ma elsősorban sorozatokon és kollektív kialakításán dolgozom. Ez a megközelítés lehetővé teszi, hogy hosszabb ideig és mélyebben foglalkozzam egy-egy témával, és azt is újragondoltam, hogyan használom az anyagokat. A téma fontosságához képest az anyaghasználat mára másodlagossá vált számomra, és egyre inkább összefüggésekben gondolkodom, ami például a *Klunker – a body extension* című munkámban is látható. Mostanában az olyan anyagokat, mint a nemesfém, a textil vagy egy ready-made tárgy, sokkal természetesebben kombinálom egymással. Az anyagra történetek, információk, érzelmek és az idő hordozójaként tekintek. Különösen lenyűgöznek a hétköznapi tárgyakon megmaradt használati nyomok, mert ezek egy, az anyagba írt történetet mesélnek el. Számomra az ékszer valódi értéke abban rejlik, hogy képes kibővíteni a cselekvési lehetőségeket. Úgy gondolom, az ékszerkészítést és a művészi önkifejezést nem lehet elhatárolni egymástól. Az ékszert olyan médiumnak látom, amely képes ötleteket, társadalmi reflexiót közvetíteni és összetett történeteket elmesélni. A test központi szerepet kap az alkotói folyamatomban. Figyelembe veszem, hogy egy tárgy hol helyezkedik el a testen, és milyen üzenetet közvetít. Az ékszer önmagunk meghosszabbítása: identitást formál, és a szimbolikus jelentések kifejezésének médiumaként szolgál. Az elmúlt hónapokban a kapcsolatok és a barátság témája foglalkoztatott leginkább. Ezen a téren a feszültségek és a lehetőségek érdekelnek: a kapcsolódás és az eltávolodás, az egyes nézőpontok és szempontok, valamint a rituálék és döntéshatárok. Inspirálóan hatottak rám a Lisszabonban szerzett tapasztalataim is. Ezeket a témákat a *Rings of Saturn* című kiállításon és a *C onnected*-sorozatban mutattam be.

Ha teljes szabadságot kapnál a munkáid bemutatásában, milyen kuratori eszközökkel teremténél diskurzust és ösztönöznéd az új látás- és gondolkodásmódok kialakítását?

Ideális esetben a munkáim kuratori feldolgozását egy külső szemlélő feladatának látom, aki analitikusan rendszerezi és helyezi kontextusba az alkotásaimat. Ugyanakkor, ha teljes szabadságom lenne a művészetem bemutatásában, a célom az lenne, hogy feltárjam a munkáim különböző rétegeit, és lehetővé tegyem, hogy ezek párbeszédbe lépjenek egymással. Különösen szeretném a performanszaim összehangolni az azokból származó tárgyakkal. A performanszaim videóit és fotóit – vagyis az akciók dokumentációját – vetítés keretében vagy fali installációként mutatnám be. Ezek a videók és képek feltárják az alkotói folyamat gyakorlati részét. Mindemellett kiállítanám a performanszokból származó tárgyakat és ékszereket is, ami feszültséget teremt a performansz, a testhez kapcsolódó tárgyak és a létrejövő ékszerek között. Mivel a munkáim méretei jelentősen eltérnek, tágas terekre van szükség ahhoz, hogy a nézők teljes egészében átláthassák az alkotásokat, és megérthessék az ötlet megfogadásától az anyag megformálásáig tartó folyamatot. Maga az ékszer a test, a viselő és a néző közötti összetett interakció része, és meghatározza a cselekvés lényegét: a kollektív emlékezetet, az egyének közti interakciót és a csoporthoz való tartozást.

Fotók: 1. (háttérben) Iris Hummer-portré (Fotó: Martina Lajczak) | 2–6. (fent) Alteration+Separation (Változás+Elválás) – test objekt (‘C onnected-sorozat); varrott, fűrészelt, szerelt; vászon, gyapjú, talált tárgy; 7,5×3,4×6,5 cm; 2025 (Fotó: Iris Hummer); (bal közép) How do you adorn yourself with words? (Hogyan díszíted magad szavakkal?) – gyűrű; dombornyomott, forrasztott, szerelt; ezüst, arany; 7,6×5,2×5,2 cm; Gallery of Art in Legnica; 2023 (Fotó: M. T. Wakonig); (jobb közép) Rückenwind (Hátszél) – nyaklánc; vágott, fűrt, szegecselt, szerelt; ónix, ezüst, rozsdamentes acél; 30×30×2 cm; 2024 (Fotó: Markus Gradwohl); (bal lent) Keil I–IV. (Ék I–IV.) – bronz; hajlított, forrasztott, szerelt; ezüst, ébenfa, rozsdamentes acél; 19×5×4 cm, 6,5×6×5,5 cm, 6×5,5×3,5 cm, 7,5×6×5,5 cm; 2024–2025 (Fotó: Iris Hummer); (jobb lent) Play – Around (Játék – Körös-körül) – függő; hajlított, forrasztott, szerelt; ezüst, ónix, viaszos zsinór; 12×54×2 cm; ZigZag kiállítás, Kína; 2024 (Fotó: Ye Wang) | 7. Klunker – a body extension (Testhosszabbítás); asszemblázs; hegesztés, varrás; vas, acél, fa, vászon, lenvászon, bőr; 46×76×284 cm; 2022 (Fotó: Iris Hummer) | 8. Closer together (Közelebb egymáshoz) – függő (‘C onnected-sorozat); kincugi (arannyal történő összeillesztés); húzott, fűrt, varrt; hegyikristály, rutil kvarc, ezüst, bőr; 4,5×14×39 cm; 2025 (Fotó: Iris Hummer)

A Magyar Iparművészet nyomtatott folyóirat a Magyar Iparművészet Online kéthavonta megjelenő kiadása. A lapban közölt cikkek bővebb tartalommal a www.magyar-iparmuveszet.hu honlapon olvashatók.

Főszerkesztő: Keppel Márton
foszerkeszto@magyar-iparmuveszet.hu

Szerkesztő: Dr. Kís Petronella

Arculatterv: Co-Libri Bt.

Grafikai tervezés: Lénárt Attila, Vörös Csaba

Médiakapcsolatok & asszisztens: Megyesi Kata
info@magyar-iparmuveszet.hu

Alapítók: Fekete György

Dvorszky Hedvig
Schrammel Imre

Kiadja: Nemzeti Művészeti és
Kulturális Kapcsolatok Alapítványa

Felelős kiadó: Juhász Judit elnök

Gazdasági vezető: Anda Judit

Nyomda: Premier Nyomda Kft.

Szerkesztőség: 1034 Budapest, Makovecz Imre utca 25.
E-mail: info@magyar-iparmuveszet.hu

A folyóiratban közölt szöveges és képi tartalom szerzői jogvédelem alatt áll. Másodközlés és sokszorosítás a kiadó hozzájárulásával és a szerzők jóváhagyásával engedélyezett.

Támogatók:

Terjesztés: online rendelés és személyes vásárlás
bővebb információ:

www.magyar-iparmuveszet.hu/elfozetes

Közösségi média:

www.facebook.com/magyariparmuveszetfolyoirat

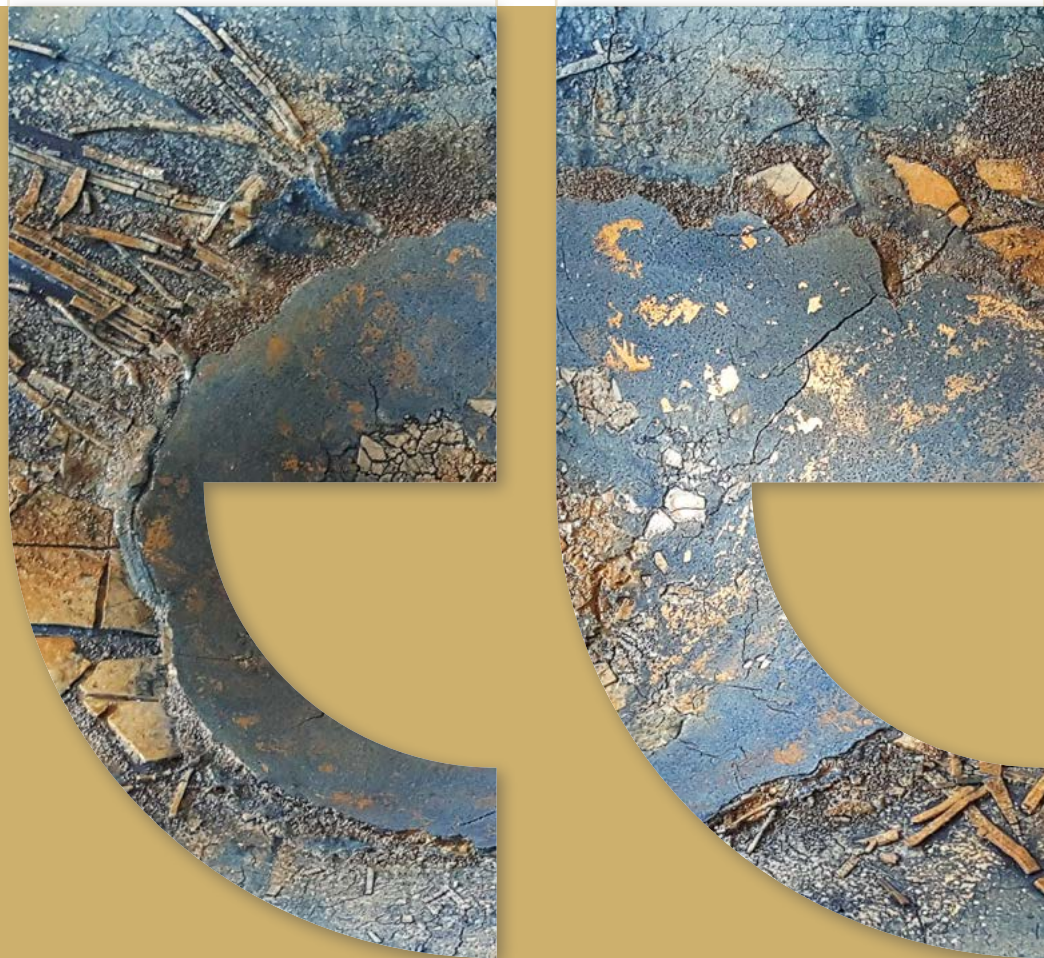
Számlaszám: 10402166-21629389

Egy példány ára: 1500,- Ft

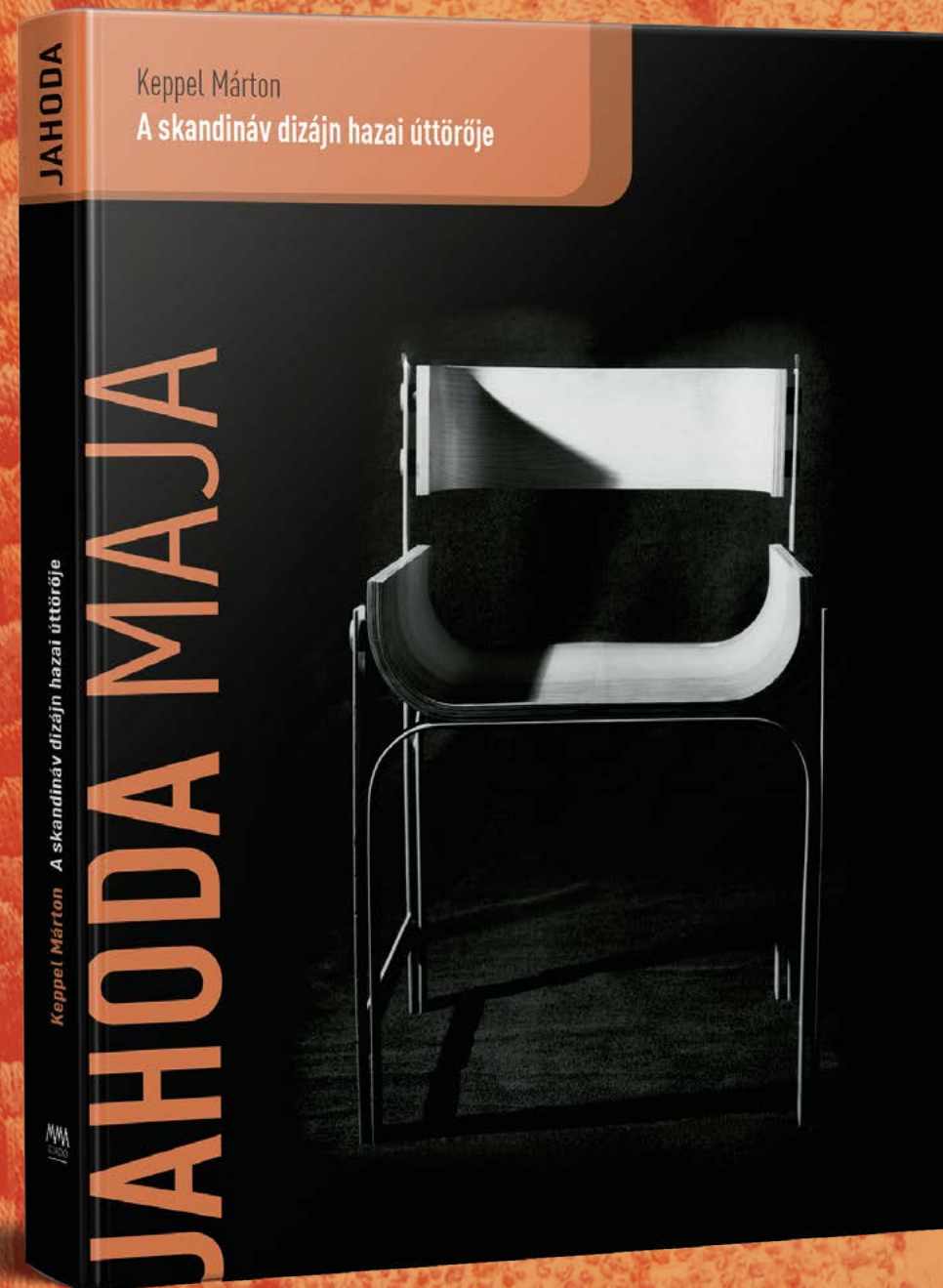
Előfizetés díja egy évre: 10 000,- Ft

HU ISSN 1217-839X (nyomtatott)

HU ISSN 1588-0591 (online)

megjelent

mmakiado.hu

MMA
KIADÓ

MMA
MAGYAR
MŰVÉSZETI
AKADÉMIA

érték minden oldalon

A folyóirat ára: 1500 Ft

ISSN 1217-839X
9 771217 839004